

№ 19 (281) 24 траўня 2002 г.

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы
ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Узбуйненьне

Чакаеца рэформа адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу краіны

У Шаркоўшчыне гавораць пра аўяднаньне з Глыбокім, у Мядзеле — пра падзел між суседнімі раёнамі, у Слоніме — пра далучэніе Зэльвенскага і Дзятліўскага раёнаў, праз што новая тэрытарыяльная адзінка дасягне мяжу колішніх Слонімскага павету... Першым этапам рэформы стала аўяднаньне ў раённых цэнтрах гар- і прыходскамаў. Даўшыя ўзбуйненьне непазбежнае, але яго час невядомы.

Паводле словаў Васіля Лебедзея, начальніка ўпраўлення Рады Міністраў па ўзаемадзеянні з рэспубліканскімі і мясцовымі органамі юлады, "такое раэненне павінен прымац презыдэнт. Пакуль ніякай інфармацыі, ніякага даручэння ад прэзыдэнта мы ня мелі".

Былы депутат Вярховнага Савету XII склікання Алег Трусаў прыгадвае, як у пачатку 90-х быў падрыхтаваны праект адміністрацыйнага перадзелу Беларусі. Ягонымі асноўнымі пунктамі былі ліквідацыя вобласці, узбуйненне раёнаў. Тады большасць парламенту не падтрымала праекту. Наступны раз пытанье было ўзвядзене падчас прыніція Канстытуцыі ў 1994 г. "Вобласці ледзь ня ляяснулі, — згадвае А.Трусаў, — нас падтрымалі кіраунікі раёнаў, зацікаўленыя ў гэтым. Але намінклятура на чале з Кебічам абласці не здала, літаральна ўчастнічыла ў іх зубамі. Яны баяліся згубіць адладжаную машыну кіравання краінай".

Сёньняшнія вобласці — спадчына расейскіх губэрняў, якія ўтвараліся з улікам вайсковых інтарэсаў. Нават цэнтры вобласцяў месціліся на ўсходзе, а на ўсходзе, у адпаведнасці з расейскай вайсковай мэтацэнтрам — каб было лягчэй абараніцца. Трусаў пэўны: "Рэформа адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу дасць эканомію грошай. Замест сёньняшніх 118 раёнаў было б ідэальна ўвесці 40—50 акругаў або паветаў. Імі прасцьць было бы кіраваць, было б зручней і людзям. Зь якога небудзь Крэва ці Ашмянаў прасцьць і хутчэй даехаць да Менску, чым да абласнога цэнтра — Горадні".

Па меры разьвіцця камунікацыйных магчымасцяў у XX ст. памер найменшага адміністрацыйнага раёну некалькі разоў павялічваўся. Жыцьцё імкне: час узбуйнення надышоў ізноў.

Алег Тачоны

У сакавіку 1924 г. адбылося першае ўзбуйненне БССР — ейная тэрыторыя павялічылася большым у 2 разы за кошт вернутых РСФСР тэрыторый. У ліпені таго самага году тэрыторыя рэспублікі была падзеленая на акругі, раёны і сельсаветы. Утвораныя 10 акругі аўяднанікамі ў 1927—31 г. скосоўваліся некаторыя раёны, але ў 1935-м яны пачалі аднаўляцца. Каля мяжы з Польшчай утварылі-

ся 4 акругі: Слуцкая, Мазырская, Лепельская і Палацкая. 15 студзеня 1938 г. быў уведзены абласці — існыя 90 раёнаў увайшли ў склад 5 вобласцяў: Віцебскай, Магілёўскай, Гомельскай, Палескай і Менскай. Акругі як адміністрацыйныя адзінкі былі скасаваны і не надоўга адрадзіліся толькі ў часе нямецкай акупациі.

Тэрыторыя Заходній Беларусі да 1939 году была падзеленая на 4 ваяводствы: Беластоцкае, Віленскае, Навагрудзкае і Палескае. Паветы дзяліліся на гміны. Пасля дзялчыння да БССР тут былі ўтвораныя 5 вобласцяў: Баранавіцкая, Беластоцкая, Берасцейская, Віленская і Пінская з 101 раёнам. У верасні 1944-га Беластоцкую вобласць і Бабруйск.

У сінегані 1926 г. адбылося другое ўзбуйненне. Праз год скасавалі 4 акругі, а іхныя раёны падзялілі паміж іншымі акругамі. У ліпені 1930 г. былі скасаваныя апошнія акругі, застаўся толькі раёны падзел. У 1927—31 г. скосоўваліся некаторыя раёны, але ў 1935-м яны пачалі аднаўляцца. Каля мяжы з Польшчай утварылі-

Анатоль Крашук

.20 траўня ў мястечку пад Слонімам зьбіраюцца людзі, каб ушанаваць Жыровіцкі абразок Божай Маці. Калі верыць хронікам, сёлета сьвяткаваньне адбывалася 453-ы раз. У гэтым годзе на фест прыехаў маскоўскі патрыярх, а святую воду падвозілі цыстэрнай. Старонка 3.

Тады сама ў БССР стварылі новыя вобласці: Бабруйскую, Гарадзенскую і Палацкую, а Вілейскую пе-раназвалі ў Маладачансскую. 8 студзеня 1954 г. былі скасаваныя Бабруйская, Баранавіцкая, Палеская, Пінская, Палацкая вобласці. У 1960-м — Маладачанская.

На працягу 1956—62 г. у БССР праводзіліся ўзбуйненне раёнаў: у 1956 г. было скасавана 11 раёнаў, у 1957 — 3, 1959 — 14, 1960 — 15, 1961 — 1, у 1962 — 54 раёны. Пасля гэтага ў рэспубліцы засталося 77 раёнаў. У 1965 г. аднавілі 23 раёны, у 1966-м — яшчэ 17. З 1966 г. у Беларусі было 117 раёнаў. Апошнім, у 1989 г., аднавілі Дрыбінскі раён (ліквідаваны 19 верасня 1959 г.) для перасялення жыхароў Краснапольшчыны, што трапіла ў зону радыяцыйнага забруджання.

Цяпер у Беларусі 6 вобласцяў і 118 раёнаў, 99 гарадоў, 110 гарадзкіх і рабочых пасёлкаў. На раёны падзяляюцца ўсе абласцныя цэнтры і Бабруйск.

Сталін аддаў Польшчы.

Аддоткаў ад грошей, што год пра-ляжалі бяз руху, ты мусіш аддаць бедным, інакш Аллаг ад цябе адверненца. Можа, у спрэчках пры амбэркаванні такога закону і зьявілася б новае стаўленне да рубля як да жывога арганізму, які вылагае штодзёнай увагі і абарони.

Папяровая банкнота, як і манэта, — толькі твар, толькі частка таго, што мы называем беларускім рублём. У сваёй прызыдэнцкай праграме я пропаноўваў замест прывыватызацийных чэкаў раздаваць грамадзянам залатыя беларускія рублі. Гэта папулісцкая мэтафара. Але выпуск залатых рублёў — не абсурдны крок. Гэта замашаванье за нашай грашовай адзінкай яе вартасці, яе значнасці, яе доўгатэрміновай каштоўнасці.

Гіджуся тых двуногіх-бязрогіх,

што паскудзіць сцягі, гербы і гро-

шы. Зазвычай яны блытаюць ідэю

рэвалюцыйнага анархізму з дроб-

ным ананімным хулиганствам. Ана-

німішчыкаў ненавідзю.

Найгорш абрэзіў наш рубель

ананімны мастак, які зрабіў мяр-

зотны плакацік, дзе на выяве

5000-й купюры напісаў "ФАЛЬ-

ШІВКА".

Жыве рубель!

Адам Глёбус

Прызы для падпісчыкаў

Рэдакцыя "Нашай Нівы" праводзіць розыгрыш каштоўных прызоў сярод тых, хто падпісаўся на 2-е пайгодзьдзе. Дасылайце на адрес рэдакцыі копіі сваіх падпісных абанэментаў (на цэлае пайгодзьдзе!) або выражце ў дашлеце гэту картку, калі ў вашым населенym пункце няма як зрабіць ксеракопію (але ў тым разе, калі вам пашчасціць, давядзенца прад'явіць свой абанэмэнт у рэдакцыі пры атрыманні прызу). Адрес: а/с 537, 220050, Менск. Галоўны прыз — падарожжа ў Палангу на Балтыйскае мора, а таксама дзесяткі драбнейшых прызоў.

ДЫК ПАДПІСВАЙСЯ!

4 10 ГАДОЎ З РУБЛЁМ,

зайчыкам па харкты

6 ЯК МЫЮЦЬ ГРОШЫ

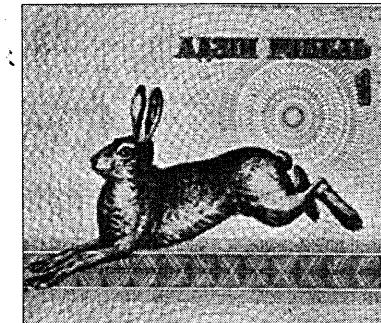
ад продажу беларускай зброі

15 КАХАНЬНЕ ПАДЧАС ХАЛЕРЫ

Маркес у перакладзе Шэрмана

РУБЕЛЬ ЖЫВЕ!

Грошы трэба паважаць, інакш яны пачнучы помсыць і пазбягаць цябе. Містыка? Так. Але грунтуюцца яна на ўласным досьведзе і назіраннях.

Тацяна Сапач, фільмуюча вечарыны газэты "Наша Ніва", зрабіла мікрапартрэты кожнага з тагачасных аўтараў і супрацоўнікаў. Мой партрэт, на яе погляд, выйшаў самы съмешны. Сядзеў я на сцэне Дома літаратаў і засяроджана ліччу толькі ўведзеныя беларускія рублі з ружовымі вавёркамі ды зялёнімі зайцамі. "Съмешна?" — спыталася ў мяне Тацяна, калі праглядала матэрыял. "Зусім не!" — адказаў я, зазначыўшы яе яшчэ савецкі "хі-хі" у стаўленні да зайчыкаў. Ад гэткіх "хі-хі" ды пагадзіліся на зайчыкаў і гербы і сцягі, іншыя, напава прэзыдэнта з парламентам. Колькі дзяржавных утварэнняў маюць і сваю паліцью, як баскі, і свайго прэзыдэнта, як калмыкі, і свой сцяг, як габрэйская аўтаномная акруга ў Рәсей. А грошы, якія падзяляюцца ўсе абласцныя цэнтры і Бабруйск, адсоткаў ад грошей, што год пра-ляжалі бяз руху, ты мусіш аддаць бедным, інакш Аллаг ад цябе адверненца. Можа, у спрэчках пры амбэркаванні такога закону і зьявілася б новае стаўленне да рубля як да жывога арганізму, які вылагае штодзёнай увагі і абарони.

Папяровая банкнота, як і манэта, — толькі твар, толькі частка таго, што мы называем беларускім рублём. У сваёй прызыдэнцкай праграме я пропаноўваў замест прывыватызацийных чэкаў раздаваць грамадзянам залатыя беларускія рублі. Гэта папулісцкая мэтафара. Але выпуск залатых рублёў — не абсурдны крок. Гэта замашаванье за нашай грашовай адзінкай яе вартасці, яе значнасці, яе доўгатэрміновай каштоўнасці.

Гіджуся тых двуногіх-бязрогіх,

што паскудзіць сцягі, гербы і гро-

шы. Зазвычай яны блытаюць ідэю

рэвалюцыйнага анархізму з дроб-

ным ананімным хулиганствам. Ана-

німішчыкаў ненавідзю.

Найгорш абрэзіў наш рубель

ананімны мастак, які зрабіў мяр-

зотны плакацік, дзе на выяве

5000-й купюры напісаў "ФАЛЬ-

ШІВКА".

Жыве рубель!

Адам Глёбус

з усёй краіны

Схавалі трактар

У калгасе "Перамога", што на Піншчыне, рэвізія знайшла трактар Т-25А, які прастаяў без работы аж 10 гадоў. Трактар трапіў у гаспадарку ў 1992 г., і на яго адраву пакваліўся нехта з начальства. Машыну схавалі ў гараж пад замок. Да апошняга часу на "жалезнага каня" налічвалася амартызацыя, съпісаліся гаручча-змазачныя матэрыялы й запасныя часткі. На час візыту рэвізіі рэшткі выкошті закансэрваванага "канягі" складаў усяго 300 тысячаў рублёў. Яшчэ трохі, і трактар можна было бы сыпсаці і выкупіць у калгасу за капейкі. А трактар напрацаўваў усяго адну мота-гадзіну і нават не праішоў аўкаткі.

Радыё Берасьця на УКХ

З 20 траўня Берасьцейскае абласное радыё пачало выходзіць на ультракароткіх хвалах ужывую. Структура традыцыйная: навіны, крымінальная, надвор'е, рэжыма, віншаванын, аўтарскія міні-программы.

І.Хведаровіч, Берасьце

Новы заказынік

У хуткім часе будзе створаны новы рэспубліканскі заказынік "Літічанская пушча". Ён зойме 12 тыс. гектараў у Дзятлаўскім, Мастоўскім і Шчучынскім раёнах. На тэрыторыі новага заказыніку ёсьць калі 100 месцаў, дзе сустракаюцца расыліны "Чырвоныя кнігі". Цікаўнасць уяўляюць і дзюны ў поймах Нёману ды Шчары, а таксама комплексы лугоў і старарэччаў.

Міхась Васілевіч, "Нёман-Інфарм"

Канцэрт у Косаве

50 маладзёнаў прыехалі на вёскі дзён у Косава (Івацэвічына), каб добраўпарадкаваць тэрыторыю ля тэмпайшага палацу, больш даведацца пра гісторыю Косава ды ягонай славутасці ў мясцовых жыхароў і, натуральна, адпачыць. Так, 10 траўня пад съценамі палацу адбыўся імпраўізаваны акустычны канцэрт, у якім узялі ўдзел гурты "Аналіз", "Усплеск", "Олаф", "Дэн Лі і Дука", "Гульні дылетантаў", "Хілф і Фронсэн". Прадэманстраўвалі сваё майстэрства ў рыцары з "Блудэнскай харугвой".

Сяргей Будкін

Відэапірат

Баранавіцкая міліцыя затрыма-

"Зялёны Дуб"
у ліпені-жніўні запрашаем
У СПАРТОВА-ЭКЛАМІТНЫЙ
ЛЕТНІК. Дысцыпліна, парадак,
адсутнасць альягаме.
У праграме падрыхтоўкі — усё,
што трэба спраўдзіму патрэбую.
Пасведчаныя аб регистрацыі №000978,
выд. 12.10.2001 Міністэрства Беларусі
Пэйдж.: 289-12-12, аб. 11409

лісты ў рэдакцыю

Ракі вяртаючы

Беларусь багатая на аэры. Нядайна супрацоўнік лябараторнай вузоразнаўства пры БДУ распавёў мне цікавую реч: нашы аэры пачынаюць ачышчэнца.

Звязана гэта з эканамічным становішчам. Калгасныя статкі буйней рабатай жывёлы скарыліся амаль удава, а значыць, і съёкі з фэрмай у вадаёмы скарыліся на столькі ж. Мінэральных угнаеній, якія выклікаюць змены ў біялагічным рэжыме рэкаў і аэраў, цяпер раскладаюцца на пяць разоў меней.

А вось і пацьверджаньне маіх слоў. Возера Слява некалі было вельмі багатое на ракаў, якія, як вядома, жывуць толькі ў чистай вадзе. Лавіл іх усе, ледзь ня цэлымі вёскамі. А вось гадоў дзесяць таму яны зьніклі, здавалася б, назаўжды... Але апошнім часам ях ўசе часць чиу, што іх бачылі то тут, то там. А аднаго разу і сам бачыў рака — нават памацаў і падзіўся. Сапрайды, не мутант.

Алег Іваноўскі, Менск

ла відэапірат. На ofise прадпрымальніка выяўлена і канфіскавана 25 відэамагнітадонаў, аbstаліваныя для запакоўкі, 1811 записаных і 150 чыстых касетаў.

Тысяча за чысыціно

Баранавіцкі гарвыканкам рыхтуе пастаўнаву, згодна з якой жыхарам шматпавярховікі давядзецца аплачваць прыбранные лесьвічныя пляцовак. Паслуга гэта абавязковая й будзе каштаваць каля 1000 рублёў.

Угодкі Галубка

15 траўня ў Баранавіцкай бібліятэцы імя Таўлая адбылася імпрэза, прысьвечаная 120-м угодкам з дня нараджэння ўладзіслава Галубка, якую ладзіла мясцовая філія ТВМ. Присутныя пачулі лекцыю пра дзеяньніца Галубка, пабачылі фрагмент ягонай драмы "Бязродны" ў выкананні мясцовай тэатральнай трупы, узялі ўдзел у бліц-віктарыне, прысьвечанай гісторыі беларускага тэатру. Пасля адбыўся канцэрт беларускай песьні. Присутнічала больш за 100 чалавек — у залі не хапала месца.

Руслан Равіка, Баранавічы

Не дажыў да фінішу

9 траўня ў Бабруйску ладзілася традыцыйная эстафета, у якой браўлі ўдзел беруны розных узростаў. На жаль, 64-гадовы жыхар Асіповіча скончыць дыстанцыю ня змог — яму раптам зрабілася блага. Чалавека завезылі ў больницу, дзе ён у той самы дзень памёр. Сэрца ня вытрымала.

"Вечерній Могілёў"

Гарэлка дае прыбытак

На выніках сацыяльна-еканамічнага разыўвіцця Клімавіцкага раёну ў першым квартале 2002 г. усе прамысловыя прадпрыемствы, акрамя Клімавіцкага лікёра-гарэлачнага завода, працаўвалі са страстамі.

"Родная ніва"

Рыгоравіч і заробкі

У Рэчыцы (Гомельшчына) са студзеня затрымліваюць выплату заробкі настаўнікам. У апошніх дніях красавіка, калі ў Азершчыну (прыгарад Рэчыцы) меўся прыехаць Лукашэнка, за тыдзень знайшли гроши, каб заплаціць за лютоў і сакавік усім настаўнікам і выхавацельцам садкоў. Але Рыгоравіч не прыехаў, і заробкі зноў пачалі затрымліваць. За красавік яшчэ не далі, і невядома, калі дадуць.

Святлана Палонская, Рэчыца

КВК для Лукашэнкі

Сп.Лукашэнка зьбіраеша наведаць "Хімвалакно" ў Светлагорску 30 траўня. Ён прыедзе з нагоды атрымання аўяднаннем крэдыту 19 мільёнаў даляраў ад Кувейту. Крэдyt мяркуеца выкарыстаць дзеля мадэрнізацыі заводу поліэтэрных тэкстыльных нітак,

Анатоль Клічнік

Генадзь Бураўкін, былы старшыня камітэту па тэлебачанні і радыёвіячанні (1978-90), былы пастаўнавы прадстайнік Беларусі ў ААН (1990-94); Данат Яканик, дацэнт катэдры тэлебачанні і радыёвіячанні БДУ; Уладзімер Сораль, быў супрацоўнік БТ; Алег Дашкевіч, журналіст; Вячка Станкевіч, быў краўнік беларускай рэдакцыі радыё "Свабода"; Жанна Літвіна, прэзыдэнт Беларускай асацыяцыі журналістаў;

Алеся Бляяцкі, старшыня праваабарончага цэнтра "Вясна"; Сяргей Коўган, быў тэхнічны дырэктар Менскіх кабэльных сетак (1991-94); Сяргей Кручкоў, намеснік старшыні ТВМ; Сяргей Запрудзкі, старшыня замежнай камісіі ТВМ; Алеся Матафонава, рэдактар тэлепраграмы "Біяграфія слова"; Артур Папок, прыватны прадпрымальнік; Ніна Барщэўская, краўнічка беларускай рэдакцыі радыё "Палёнія"; Іван Беладу-

бенка, дацэнт презыдэнта Беларускай асацыяцыі недзяржаўнага тэлебачанні; Уладзімер Арлоў, пісменнік; Эдуард Мельнікаў, віце-прэзыдэнт БАЗ; Міхал Пастухоў, краунік прававых абароны СМІ; Валеры Мазынскі, галоўны рэжысэр тэатру-студыі "Вольная сцэна"; Дзяніс Носяў, журналіст, рэжысэр БАНТ; Таяна Дубавец, загадчыца рэдакцыі беларускіх праграмаў Літоўскага тэлебачанні.

Аркадзь Шанскі

Аргамітэт па стварэнні беларускамоўнага спадарожнікавага тэлеканалу

Генадзь Бураўкін, былы старшыня камітэту па тэлебачанні і радыёвіячанні (1978-90), былы пастаўнавы прадстайнік Беларусі ў ААН (1990-94); Данат Яканик, дацэнт катэдры тэлебачанні і радыёвіячанні БДУ; Уладзімер Сораль, быў супрацоўнік БТ; Алег Дашкевіч, журналіст; Вячка Станкевіч, быў краўнік беларускай рэдакцыі радыё "Свабода"; Жанна Літвіна, прэзыдэнт Беларускай асацыяцыі журналістаў;

які працуе 17 год. Сцянар сустрэчаў рыхтуеца вельмі дакладны. Для наданання ёй большай мастацасці да падрыхтоўкі спрабуюць прыцягнучы здольных гульцоў заводзкай каманды. Клубу вясёлых і кемлівых. Тыя, якія надта вялікія прыхільнікі пануючага рэжыму, пакуль што ўпіраюцца, але, як кажуць на заводзе, дзецца ім няма куды, працаўваць жа трэба.

Вадзім Болбас, Светлагорск

Ірына Віяленці перамагла

Пазоў Ірыны Віяленці, пра якую пісала "НН" ад 29 кастрычніка 2001 г., незаконна звольненай дырэктарам Кугачом зь Менскай фабрыкі гародніны, нарэшце разгледжаны ў судзе і зблышага за дэваленем. Суд пастанавіў выплаціць сп.Ірыне кампенсацыю — 300 тысячай рублёў, аднавіць яе на працы й выплаціць сярэднямежычны заробак за ўесь час вымушанага адпачынку.

навіны гаспадарскія

ТРАКТАР МТЗ-80 ПАТАНЬНЕУ з 10,2 да 8,8 тыс. даляраў. Цяпер трактары працаўваюць па сабекошце, бо завод хоча "разгрузіць" склады ад 2,8 тыс. машын. Каб мець у такіх варуниках гроши на вытворчасць, МТЗ жорстка эканоміць метал і электрычнасць. Адміністрацыя заводу зьбіраецца зволіцца 1,5 тыс. пэнсіянерам.

"БЕЛТЕЛКАМ" мадэрнізуе старыя таксафоны. Цяпер з іх можна будзе тэлефанаваць па новых універсальных картках, але па-ранейшаму толькі па горадзе. Мадэрнізаваныя таксафоны будуть маркіравацца адміністратаром на налепкай. З часам усе старыя апараты заменяць на ўніверсальныя таксафоны, з якіх можна тэлефанаваць па ўсім сьвеце.

ВАЛЮТНЫЯ РЭЗЭРВЫ Нацыянальная банку вырасла ў красавіку амаль на 35 млн. даляраў і склалі на 1 траўня 235 млн. даляраў.

БАНКАМАТЫ НА ПОСТАХ дазволіў усталёўца Национальнага Пакуля ў краіне працуе ўсяго 200 банкаматаў для плястыкавых картак.

ПАДАРАЖЭУ БЭНЗЫН на 3%. Цяпер на запраўках "Белнафтакхіму" літар бэнзину А-76 каштуе 480 руб., АІ-92 — 590 руб., А-95 — 675 руб.

ЦЭНЫ НА КАШТОУНЫМ МЭТАЛЫ падвысілі скупішчыкі. Цяпер за грам срэбра можна атрымаць 190 руб. (падвышылі на 9%), за грам золата — 7800 руб. (на 3%), плаціны — 21600 руб. (на 18%).

12,5 МЛН. КІЛЯВАТ-ГАДЗІНАУ электразнэрэгіі скралі сёлета грамадзянне краіны праз самавольнае падызвіненне да электрасетак і пашкоджанне лічыльнікаў. Зынкала таксама 22,4 тоны алюмінавага дроту і 3 трансфарматыў. З пачатку году страты энергетыкай склацоўшы пад мільёнаў даляраў.

МЯСА З ПОЛЬШЧЫ забаранілі ўвозіць Міністэрства сельскай гаспадаркі, баючыся каровінага шаленства. Гэта моцна не адаб'еца на працы беларускіх мясакамбінатоў і кілбасных цэхах, бо польскім мясам яны карыстайліся мала. Выклікае трыводу якісць беларускага мяса.

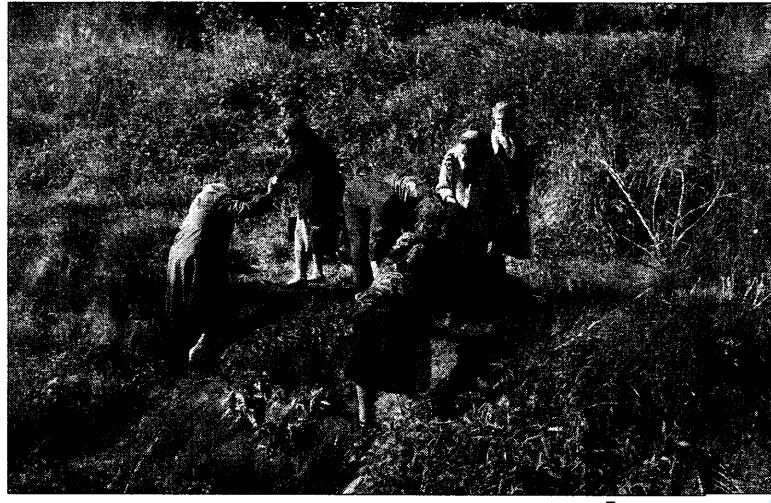
Выклікае трыводу якісць беларускага мяса. Гэта моцна не адаб'еца на працы беларускіх мясакамбінатоў і кілбасных цэхах, бо польскім мясам яны карыстайліся мала. Выклікае трыводу якісць беларускага мяса. Гэта моцна не адаб'еца на працы беларускіх мясакамбінатоў і кілбасных цэхах, бо польскім мясам яны карыстайліся мала. Выклікае трыводу якісць беларускага мяса.

НАЦЫЯНАЛЬНЫМІ ВАЛЮТАМІ будуть разылічвацца Беларусь і Украіна. Гэта ўмацуе наш рубель і ўкраінскую грыўню адносна даляра ЗША.

РЭПАРТАЖ

Жыровіцкі фэст

▲ Дарога да храму

▲ Новая прыкрынічная купель

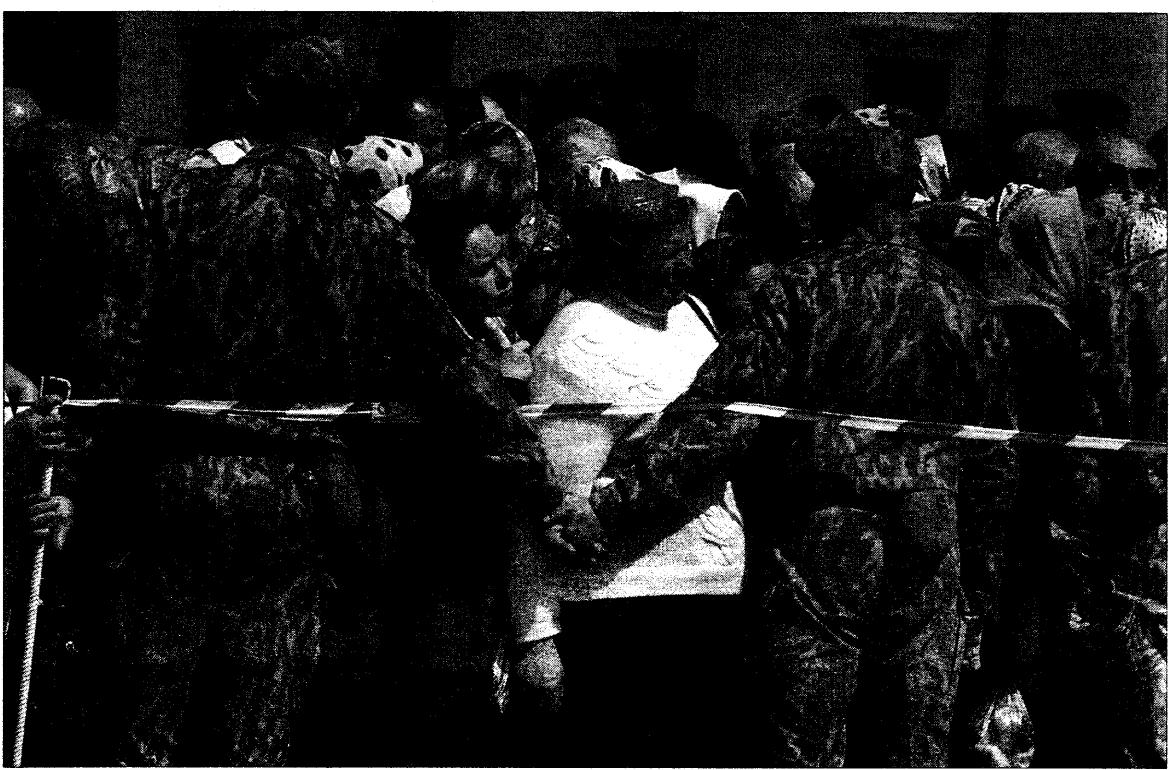
СТАЖЫРОЎКІ У ПОЛЬШЧЫ ДЛЯ МАЛАДЫХ НАВУКОЎЦАЎ

Фундацыя імя Сьцяпана Батуры аб'яўляе конкурс на ўдзел у навукова-даследчых стажыроўках у Польшчы для маладых навуковых супрацоўнікаў, якія працуюць ў галіне права, эканомікі і сацыялігі.

У конкурсе могуць узяць удзел асыпранты і навукоўцы супрацоўнікі, не старэйшыя за 35 гадоў. Стажыроўкі будуть праходзіць у польскіх навуковых установах і арганізацыях.

Усе, каго зацікавіла гэтая інфармацыя, могуць звязацца ў Беларускую асацыяцыю рэсурсавых цэнтраў. Т.: (8-029) 276-37-15

INTERNET: www.barcnews.org/programs, e-mail:
dyana@barcnews.org
Апошні тэрмін падачы дакумэнтаў – 15 чэрвеня 2002 г.

Сёлета 20 траўня прыпала на панядзелак. Традыцыйна ў гэты дзень (калі верыць хронікам, дык 453-і раз) у мястечку пад Слонімам збираліся людзі, каб ушанаваць абразок Жыровіцкай Божай Маці. Гадоў пятнаццаць таму, калі я ўпершыню патрапіў на фэст у Жыровічы, народу было куды болей. Хоць тады на везвлі людзей цэльмі аўтобусамі са сталіцы, як цяпер. Час быў іншы. Рэлігію толькі што дазволілі. І ахмеленае свабода насељніцтва хлынула ў ацалелую святыню.

Усе, хто прыехаў на фэст, імкнучы да крынічкі — глынуць, а то й абдацца жыватворна вадзіцай, съпяшаючы паспавяданца святару і прыкласыцца да абразочка — самага маленъкага з цудадзейных праваслаўных абразоў.

Сёлетні фэст нарабіў клопату адміністрацыі. Давялося тэрмінова наўдоіць марафёт калі манастырскіх сыценаў, асфальтаваць галоўную вуліцу і нават маляваць дарожную разметку. Знасіліся наўкладныя хаты-халупы і фарбаваўся плот. Так рыхталіся сустрэць першую царкоўную праваслаўную асобу Расеі. Але добра вядома: што робіцца на саспеках, для выгляду і ў апошні дзень — ненадзеянае і недаўгавечнае.

Аляксій II са сваёю святыарскую дружынай-апекай і ўзмоцненай аховай літаральна ўляжеў у Жыровічы. Тут яго вітаў “малінавы звон”, дзягучынкі ў нацыянальных строях і ланцугі спэцназу, унутраных войскаў і людзей у цывільнным. Усё гэта нагадвала традыцыйнае рэжымнае мерапрыемства.

...І, нібыта стагодзьдзі таму, з улоньня Свята-Ўслепенскага сабору да прыступак Богаяўленскай царквы кіруецца хрэсны ход. Барадаты святыары ў залатых ризах з гонарам нясуць жыровіцкую ікону — апякунку беларускага народу... А пад вечар, пасля ад'езду афіцыйнай дэлегацыі, да вялізной цыстэрны з надпісам “святая вада” пацягнуліся ўсе: і тыя, каго ахова так і не пусціла ў храм ды манастыр, і стомленыя святыары, і перагрэтыя на сонцы спэцназаўцы з ачапленнем.

Анатоль Кляшчук

◀ Голос да народу

Аляксій II

◀ Полацкія пустельніцы

Прычасце да святыні

▼ Дужыя рукі

10 рублю з харктарам зайчыка

Тэтым месяцы спаўняеца 10 гадоў з часу зьяўлення першых беларускіх грошай — "зайцоў". Тагачасны старшыня Нацбанку Беларус Станіслаў Багданкевіч, бацька беларускага рубля, ставіцца да гэтага "юбілею" скептычна.

— Я ня згодны зь меркаваннем, што беларуская валюта нарадзілася 10 гадоў таму. Выпушчаныя тады разліковыя білеты ўлічваліся як савецкі рубель. Яны ствараліся бязь ведама Нацбанку ўрадам Кебіча ў якасці картак, каб не дапусціць вывазу харчавання, на якое ішлі датыци, за межы Беларусі. Гэта былі ня гроши, а дадатак да савецкага рубля, бо Расея (якая была тады эмісійным цэнтрам) не забясьпечвала наяўнымі савецкімі рублямі нашых патрабаў па выплаце заробкаў, пэнсіяў... Гэта праблема існавала і ў іншых рэспубліках. Нашы "зайчыкі" мелі аж 8 ступеняў абароны, таму мы з урадам вырашылі выпусціць іх як "са-

**З дапамогай МВФ
стабілізаваць валюту,
зьнізіць інфляцыю да
10—15% у год можна
гады за два**

вецкі рубель". Выпускалі, напрыклад, 60% разліковымі білетамі, а 40% — савецкімі рублямі. Нейкі час былі суадносіны 80 і 20 працэнтаў. І толькі пазней адбыўся поўны пераход на разліковыя білеты, быў вызначаны нейкі абменны курс адносна замежных валютаў. Трэба ж было неяк улічваць адносіны нашых грошей да расейскага рубля, даляра.

"НН": Які ж момант можна лічыць зьяўленнем сапраўднай беларускай валюты?

С.Б.: Съядомасць палітычнай эліты Беларусі была вельмі кансерватыўная: і Вярхоўны Савет, і ўрад выступалі катэгагічна супраць выходу з рублёвай зонны. Я ў 1992—93-м прапаноўваў ураду, прэм'еру Кебічу, каб зьберагчы ашчаджэнні ад абяцэннання, увесыці нацыянальную валюту неадкладна. Але гэта лічылася ледзь не злачынствам: "Вы хочаце вывесіць краіну з рублёвай зонны! Краіна загіне!"

Юрыдычна ўвядзенне беларускай валюты і пачатак самастойнай, больш-менш узважанай грошавай палітыкі трэба аддічаўваць з 1994 г. Тады ў траўні Нацбанк, бачачы, што праз кансерватызм уладаў немагчыма правесыці гэтае рашэнне, на сваю рысыку распачаў стварэнне рэальнай беларускай валюты: ўвёў абменны курс і г.д. Але гэта было незаконна, бо ўлада ў нас не Нацыянальны банк, а Вярхоўны Савет і ўрад, якія не ішлі на такія меры. Толькі праз пяць месяцаў пасля дзеяння Нацбанку Вярхоўны Савет прыняў рашэнне пра выход з рублёвай зонны.

"НН": У 1992 годзе, калі ўявілі "шматразовыя купоны", ішло мноства гаворак, што надрукаваныя і купюры для ўвядзення цвёрдай нацыянальнай валюты. Тады ашмяркоўвалася, як яна будзе называцца: рубель, талер ці неяк інакш...

С.Б.: Мы ад самага пачатку меркавалі, што абавязаны будзем пасля праўядзення грошовай

Анатоль Клічнік

цэнт гадавых (5,5—6%) з лагам пагашэння ў 5 гадоў. Гэта крэдыт на падтрыманье стабільнасці эканомікі, стабільнасці валюты. Мы 5 гадоў жылі на гэтыя гроши: яны выдзяляюцца на тое, каб не зьніжаць жыццёвага ўзроўню жыхароў краіны на той час, пакуль будуть зьдзяйсняцца рэформы (канстытуцыйныя пераўтварэнні, фармаванье ўласнасці на зямлю і г.д.). Мы б змаглі выйсці на ўзровень эфектуўнай эканомікі. Але гэта трэба рабіць

Зайчыкаў бацька

пра так званы "грашовы вал" — гэта пераважна наяўныя гроши. Каб даведацца, на колькі мы цяпер забясьпечаны валютнымі запасамі, трэба падзяліць усе наяўныя гроши на курс рубля да даляра (1760—1780 рублёў). Але трэба разумець, што ёсьць навукова вывераныя патрэбы ў валютнай рэшце — рэзэрвы на 5—6 месяцаў імпарту (для Беларусі гэта лічба складае недзедзя калі 2 млрд. даляраў). А калі ў нас запас меншы за 200 млн. даляраў і адначасова запазычанасць Расеі толькі за нафту і газ большая за 300 млн., дык гэта мінусавыя рэзэрвы. Гэта проста мы часова не заплацілі па пазыках. І добра, што Расея нас любіць і дае паліва бясплатна, хоць і палохае некалькі гадоў...

Крэдыторская запазычанасць дасягнула за мінулы год 8,8 трлн. беларускіх рублёў пры нацыянальным прадукце ў 15 трлн. Атрымлівацца, што больш за палову нацыянальнага прадукту ў нас ствараецца на пазыкі і загадзя некаму належыць.

"НН": А як з гэтай перспектывы выглядае будучыня беларускіх грошей? Ці можна зрабіць неякі прагноз?

С.Б.: Калі б нашая палітычнай эліце наважылася правесыці разыкальныя эканамічныя рэформы пры міжнароднай падтрымцы (у тым ліку і Расеі), мы маглі б умацаваць і эканоміку, і банкавскую систэму, і валюту. Мы б мелі нармальную будучыню.

Але сёньняшнія рэаліі сьведчаць, што ў найбліжэйшым часе мы ня зможам дасягнуць прыимальнага ўзроўню інфляцыі (ніжэй за 20%), таму не атрымаем буйных інвестыцый звонку: грошай, тэхналёгіяй і г.д. Я ня пэўны, што нашая валюта будзе моцнай і захаваеца насамрэч. Сёлета мы яшчэ зможам пражыць больш-менш нармальна: калі ў бюджет прыйдзецца сродкі ад продажу

прадпрыемстваў нафтакіміі (300—500 млн. даляраў), нашая валюта не абаваліца. Хоць я ня пэўны, што ўлада здолеет выгадай для краіны прыватызаць тэя прадпрыемствы. Но яна ставіць падчас продажу акцыяў папулісцкія патрабаванні (кшталту захаваньня колькасці працоўных месцаў). А ніводзін уласнік не захоча рабіцца сацыяльнай канторай.

Урад і прэзыдэнт мусілі б зьмяніць эканамічны курс і спрыяць стварэнню працоўных месцаў у малым і сярэднім бізнесе. Каб ствараць эфектуўныя прадпрыемствы ў беднай краіне, дзе няма значных першапачатковых

зберажэнняў, трэба вызваліць бізнесу ўсіх ад падаткаў. Каб яны набралі абаротны капітал! Без яго

німа прымысловасці.. Гэта будзе штуршком да стварэння працоўных месцаў. Бы схаванае бесправіе сёньня складае недзе каля 30% (афіцыйна называецца 2,3%).

Павінна быць праграма развіцця малога і сярэдняга бізнесу, якая б вырашила праблему стварэння працоўных месцаў пры закрыцці неэфектуўных вытворчасцяў. І, безумоўна, павінен быць стабільны рубель — каб прыцягнуць замежных інвестыцій. Інвестар укладае гроши на 10 гадоў, і ён ня хоча, каб ягоныя гроши зьела інфляцыя.

"НН": А што наконт расейскага рубля ці нейкай супольнай беларуска-расейскай валюты, якую нам абяцае ўрад? Гэта рэальнаянасць ці чарговыя папулісцкія размовы?

С.Б.: З палітычных меркаваньняў магчымы пераход на расейскі рубель — з здачай Беларусі сваіх пазыцый сувэрэннай дзяржавы. Сёньня шмат гаворыцца: мы не дапусцім, каб эмісійны цэнтар быў чыста расейскім, ён будзе супольным. Але я ня думаю, што Расея дазволіць нашай краіне самастойна выпускаць супольную валюту.

Апрача таго, я цалкам не прымаю пазыцыю, запісаную ў пагадненні: съяршча мы пераходзім у 2005 г. на расейскі рубель і толькі праз 3 гады ўводзім супольную валюту. Калі мы ўвядзём расейскі рубель, дык ужо расейская валюта будзе ў нас навекі. У нас ня будзе ніякіх козыраў, каб прымусіць Расею пагадзіцца на супольныя эмісійныя цэнтры.

Пераход на чужую валюту не азначае поўнай страты сувэрэнітэту. У Эўропе шэраг краінай карыстаеца чужой валютай, у Латынскай Амерыцы карыстаеца далярам. Мае сумнёвы звязаныя з становішчам самой Расеі. Ейныя валютныя рэзэрвы дасягнулі 40 млрд. даляраў, але ўся эканоміка گрунтуеца на экспарце нафты і газу. А рэальная вытворчасць — усё яшчэ ў зарадкам стане. Калі мы хочам пераходзіць на замежную валюту, калі ў нас ёсьць такое пачуцьцё непаўнавартасці — лепей перайсці на стабільныя, прызнаныя валюты: даляр, эўра. Вядома, імпарт у нас на 70% ідзе з Расеі, экспарт — на 50% у Расею. Але ж чана вызначаеца не ў рублях, а ў далярах. Дык нашто нам прамежкавая валюта?

Гутарыў Аркадзь Шанскі

ТЭМА

д а в е д к а " Н Н "

Папяровыя гроши ў Беларусі, як і ва ўсім сьвеце, зьявіліся толькі у XVIII ст. Раней нашыя продкі карысталіся манэтамі: талерамі, паўталерамі, грошамі, дукатамі, дынарыямі, партугаламі, паўтаракамі, асьмакамі... Гроши былі як сваёй чаканкі, так і прывазныя.

Першыя манэты ўласнай чаканкі Вялікага княства Літоўскага зьявіліся пры Ягайлу ў 1387 г. Да канца XV ст., аднак, чаканка ("біцыц") манэта ў ВКЛ было зьяўшчы спарядычнай. Толькі пры Аляксандру Ягелончыку ў 1492 г. началася стаялая чаканка манэтаў. У сярэдзіне XVI ст.

пачала складацца мясцовая грошавая систэма: зъявіліся грош, талер і дукат уласнай чаканкі. Гэтая систэма

выявілася настолькі стабільнай, што пры Жыгімонту Вазу сталася ўзорам для грашовых сыштэмай бадай усёй Эўропе. Яе ня здолелі цалкам разбурыць аж да канца XVIII ст., да падзелу Рэчы Паспалітай.

Першымі папяровымі грашымі ва ўсходніх частцах Беларусі былі расейскія асыгнацыі ўзору 1772 г. У заходніх — асыгнацыі ўраду Тадэвуша Касцюшкі ўзору 1794 г.

Пачатак XX ст. прынес ў Беларусь першую сусветную вайну і нямецкія жалезныя ды папяровыя боны (сурагат грошей — нешта кшталту беларускіх купонаў) пачатку 90-х гадоў мінулага стагодзьдзя), якія дадаліся да "царскіх" рублёў. Забурэнні 1917—1920

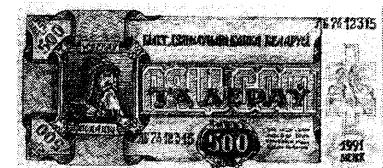
Таварныя грашовыя знакі (боны), 1943 г.

гадоў прынеслі ня толькі вядомыя многім па фільмах і кнігах "керанкі", але і боны мясцовых выпускаў: Магілеў, Слуцак, Гомель...

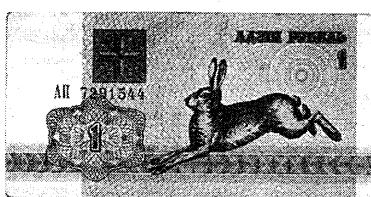
У міжваеннае дваццатігодзьдзе беларусы на Усходзе карысталіся савецкім рублямі, на Заходзе — польскім злотымі. У часе другой сусветнай вайны на тэрыторыі Беларусі хадзілі савецкія гроши, акупацыйныя маркі (прыムковы курс да савецкага рубля —

1:10), нарыхтоўчыя боны, райхсмаркі. У паўднёвых раёнах Беларусі, дадучаных да райскамісарыяту "Украіна", хадзілі карбованцы, якія выпускаў з сакавіка 1942 г. эмісійны банк "Украіна", што месціцца ў Руіне. Блытаніны ў грашовую разылікі дадало зъявленне з 1 красавіка 1943 г. эмісійнага банку "Остлянд", які выпускаў грашовыя білеты імперскіх кредитных касаў.

У паваеннае гады Беларусь у складзе СССР карысталася савецкімі рублямі. Фракцыя БНФ у

Проект Уладзімера Крукоўскага

Вярхоўным Савеце XII склікання прапаноўала свой варыянт закона-напраекту па ўведзенні нацыянальнай валюты. Мастак Уладзімер Крукоўскі стварыў мастацкую канцепцыю беларускіх купюраў і манэтаў. Аднак арыгіналы малюнкаў, выкананыя мастакамі Лявонам Бартлавым і Лявонам Талбузіным, згубіліся недзе ў кабінетах кебічайскай адміністрацыі.

Толькі з 25 траўня 1992 г., калі пастановай Нацбанку былі ўведзены ў зварот "зайчыкі", вядучы адлік сваёго існавання ўласна беларускія гроши.

Імёны аўтараў першых беларускіх банкнотаў замоўчаліся як дзяржаўная таямніца. Цяпер мы можам іх назваць: гэта Канстанцін Хацяноўскі ў суаўтарстве з Сяргеем Альвінскім

Купюра невядомага дызайнера

Упершыню гроши сваёй дзяржавы я пабачыў па вяртанні з чарговай акадэмічнай сесіі ў Пецярбургу. Пра іх ужо гаварылі ў цягніку, пасажыры палемізівалі, да чаго гэта ўсё й як будзе далей. Збложаага беларусы ганарыліся: вось, маўляў, і ў нас усё, як у людзей. Яшчэ ня бачыўшы купюру, я ўжо ведаў, што з аднаго боку на іх выяўленыя звяры, а з адваротнага — наш герб "Пагоня". І быў пэўны, што гроши нашыя безумоўна прыгожыя...

Разылковыя білеты Нацбанку не расчаравалі. Жывёлы рахманыя жывёлы хіцывы, у клясычным графічным выкананні, мірна суседзілі ў партмане і кішэнях ды цешылі вокаў свойскасцю. Анахранічны, традыцыйны дызайн, з мноствам ліній, арнамэнтаў і

расцяжак, дадаваў гэтым банкнотам саліднасці ў вачох беларусаў.

Налета я з гонарам паказваў беларускія гроши сваім аднакурснікам у Пецярбургу. А яны паказвалі мне свае: украінская, грузінская, армянская, прыднястроўская, абхаская... Дыягні і паліграфія нашых банкнотаў выгледаў на вылучаліся. Мас аднагрупнікамастацтвазнаўцы адразу ж пытліся, хто аўтар, адкуль у Беларусі такая якасць? Тады я ня ведаў. І вось цяпер, праз 10 гадоў, вырашыў дазнацца.

Спачатку я з'яўрнуўся да Станіслава Шушкевіча. Тыя першыя гроши ў народзе з'яўзвалі менавіта з ягоным прозвішчам і часам звалі "шушкыамі". Як і ў Літве, дзе пасылявасція купоны зваліся "вагноркамі", ад прозвішча прэм'ера Вагнаруса. Але ні Шушкевіч, ні тагачасныя старшыны Нацыянальнага банку Станіслава Багданкевіч ня ведаў, чы прозвішчаў творцаў, чые эскізы яны зацівярджалі.

Між тым, у сьвеце быць аўтаром узору нацыянальнае валюты — вялікі гонар для мастака. Напрыклад, першаўзор злянёна амэрыканскага далаўра стварыў расейскі мастак і тэасоф Мікалай Рэрых, насыціўшы яго масонскай сымболікай: усечанай пірамідаю ў трохнаправленні, прыстукнікам, надпісамі — на лацініце: "Новы парадак на вякі", па-ангельску:

"На Бога мы спадзяёмся" і г.д. (Багата чаго з гэтага расейская патрыётыня ня могуць яму дараўшы да сέніні!) Першыя папяровыя гроши Літоўскай рэспублікі стварыў мастак-беларус Місціслаў Дабужынскі. На швайцарскіх, быльых галіндзікіх, нямецкіх купюрах, на навукоткі эўрастація прозвішчы аўтараў і дызайнераў кіруючай, якія стваралі іх.

Беларускія гроши, да якіх прыляпілася пляшчотная мянушка "зайчыкі", маюць адметны дызайн. Хоць назваць яго сучасным, паводле словаў мастацтвазнаўцы Міхала Баразны, вельмі проблематычна. "Добра ўжо тое, што там намаляваныя жывёлы, а не трактарысты, але ўсё адно адчуваеца савецкая плястыка, савецкія прынцыпы аздаблення, архітэктурны ампір. Вядома, лепш, чым у суседзі, але не напашт", — казаў ён. А старшына Саюзу дызайнераў Зыміцер Сурскі лічыць "зайчыкаў" крыху наўнымі: "Яны розніца вельмі моцна ад таго, што рабілася на Заходзе. Бо там выкарстоўваючыя нейкія сучасныя моманты ўжо няма такіх "кандыбобераў" і "наваротаў", якія былі раней на каштоўных паперах".

Першыя ўзоры беларускіх гроши ствараліся ўручную, пры дапамозе туши, алоўка і клею. На гэтых рукавторных банкнотах паўсталі выявы розных сымпатычных звяроў, нашых суйчыннікаў. Банкнота з наміналам у адзін рубель, па якой поростка скача заяц, дала нефармальны назоў беларускай валюце. Нашыя рублі дагэтуль мянуцца "зайчыкамі", хоць ані зайцоў, ані іншых жывёлаў на іх даёну няма. Зъела інфляцыя. Але адкуль узънікла сама ідэя выявіць на купюрах прадстаўнікоў айчыннае фаўны? Канстанцін Хацяноўскі кажа — з тагачасных літоўскіх гроши:

"Узоры адтуль прывозіліся, мы глядзелі. Вырашылі зрабіць што-небудзь такога кшталту. У Саюзіне гэта пытанье доўга амбіркоўвалі. Спачатку думалі, што "зубр" будзе на 100, а 200 рублём — "заяц" — 3 рублі, а на драбнейшых купюрах хацелі маляваць кратоў, яшчэ нейкіх тэхнік з'яўляючыхся.

Жывую прыроду можна пабачыць на грашовых знаках шмат якіх краін сьвету — ад Каракеўства Нэпал да Новай Зэляндыі. У адных выпадках гэта тлумачыцца рэлігійнымі меркаваннямі, у іншых — маладосцю краіні, традыціямі якіх яшчэ не набрынілі пэрсаніфікаванай гісторыяй. Адсутнасць партрэтаў дзеячоў культуры ці ваяроў на беларускіх гроших перараблена ў сумненую традыцыю. Выявы архітэктуры часоў сталіншчыны ў

польскую працу над дызайном банкнотаў яны працягвалі ва ўрадавай рэзыдэнцыі ў гарах. А давяршалі ў лёнданскай друкарні...

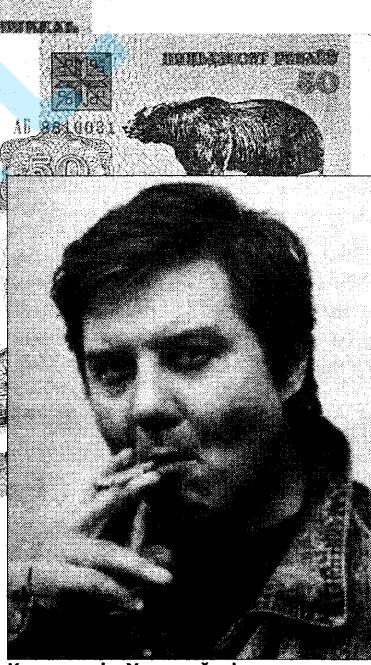
Пробны адбіткі беларускіх банкнотаў Канстанцін Хацяноўскі рабіў на картаграфічнай фабрыцы: "Там яшчэ куча бабулек, мантажыстаў..." Усе гэтыя літаркі руцамі клейліся. Тады ж кампутараў асабліва не было. А потым ужо эсікізы перадалі кудысьці ў Ресею. І яны там гэтыя расцяжакі, гэтуху лухту самі выраблялі".

Узоры першых беларускіх гроши ствараліся ўручную, пры дапамозе туши, алоўка і клею. На гэтых рукавторных банкнотах паўсталі выявы розных сымпатычных звяроў, нашых суйчыннікаў. Банкнота з наміналам у адзін рубель, па якой поростка скача заяц, дала нефармальны назоў беларускай валюце. Нашыя рублі дагэтуль мянуцца "зайчыкамі", хоць ані зайцоў, ані іншых жывёлаў на іх даёну няма. Зъела інфляцыя. Але адкуль узънікла сама ідэя выявіць на купюрах прадстаўнікоў айчыннае фаўны?

Канстанцін Хацяноўскі кажа — з тагачасных літоўскіх гроши:

"Узоры адтуль прывозіліся, мы глядзелі. Вырашылі зрабіць што-небудзь такога кшталту. У Саюзіне гэта пытанье доўга амбіркоўвалі. Спачатку думалі, што "зубр" будзе на 100, а 200 рублём — "заяц" — 3 рублі, а на драбнейшых купюрах хацелі маляваць кратоў, яшчэ нейкіх тэхнік з'яўляючыхся.

Жывую прыроду можна пабачыць на грашовых знаках шмат якіх краін сьвету — ад Каракеўства Нэпал да Новай Зэляндыі. У адных выпадках гэта тлумачыцца рэлігійнымі меркаваннямі, у іншых — маладосцю краіні, традыціямі якіх яшчэ не набрынілі пэрсаніфікаванай гісторыяй. Адсутнасць партрэтаў дзеячоў культуры ці ваяроў на беларускіх гроших перараблена ў сумненую традыцыю. Выявы архітэктуры часоў сталіншчыны ў

Канстанцін Хацяноўскі

невядомыя лыжнікі з балерынаю на вадзяных знаках — вось вобраз Беларусі, які фармуе цяпешнія гроши. Анэмічныя маліцкавыя. Сюжэты першых беларускіх банкнотаў былі значна жывейшыя ва ўсіх сэнсах.

Цяпер Канстанцін Хацяноўскі — дырэктар выдавецтва "Кавалер паблішэрз", ягоныя калегі ў салідарнасці з Сяргеем Альвінскім таксама мае сваё рэкламна-выдавецкае агенцтва. Але тое, што яны стварылі дызайн "зайчыку", старанна замоўчваеца як дзяржаўная таямніца. Сыціласцьць робіць гонар любому чалавеку, мастакам у тым ліку. Але ці робіць гонар нацыі няўажнасцьць да іхнае творчасці? Балазе, дзеля таго каб ацаніць мастацкія вартасці сваіх гроши, у музее хадзіць на трэба.

Некаторыя беларускія мастакі вельмі жывава адгукіліся на смылі на малады ў нашым мастацтве жанру. Свае гроши вырабіў Артур Клінаў — на ягонай выставе ў 1996-м за іх можна было набыць гарэлку ў цукеркі. Потым Цімох Ізотава перашаржаваў тэя самыя анималістичныя гроши, намаляўшы іхнія выявы алейнімі фарбамі на 17 палотнах. Праўда, у Ізотава замест буйных прыгожых звяроў былі намаляваныя насякомыя ды іхнія лічынкі, што, паводле канцепцыі, адлюстроўвалі інфляцыю ў краіне. А беларускай мастацкай Алена Кітава прапанавала наставаць свой праект гроши для Ресею ў маскоўскай "Галерэі Гельмана" і мела посьпех...

Сыходзяць на наўбіт нацыянальныя валюты Эўропы, прыгожыя ў любімія, звыклыя ў трывалыя. Бадай, надыдзе ў той час, калі зынкі беларускі рубель. Але памяць пра ўжо амаль фальклёрнага "зайчыка", які стаў адным з найбольш відавочных сымбаліяў незалежнасці Беларусі, будзе трывалаць яшчэ дуўга.

Сяргей Харэўскі

Беларускія купюры плодзяца хутка, а жывуць нядоўга

50 капеек:	25.05.1992 - 1.03.1995

<tbl_r cells="2" ix="5" max

Беларусы мъюць грошы ад гандлю зброяй

У польскім тыднёвіку "Ўпраст" зьявіўся артыкул Яна Чурыловіча і Віялеты Красноўскай пра тое, як Беларусь прадае зброю ў розныя краіны съвету.

Супастаўляючы звесткі з розных краінцаў, журналісты прыходзяць да вынікі, што съяды ў гэтай справе вядуть да беларускага КДБ. Менавіта гэты орган стварыў цэлую сетку фірмаў і банкаў, якія на толькі гандлююць зброяй і адмываюць грошы, але і перапраўляюць розныя тавары ў краіны, гандаль зь якім кантрактоеца міжнароднымі арганізацыямі. Пастаўкамі збора і ваенага рыштунку займаецца дзяржаўнае прадпрыемства "Белзнесштэкніка", а таксама прыватная кампанія "Белтэхэкспарт". Сувязі з магчымымі пакупнікамі абедзве фірмы, магчыма, наладжваюць праз замежныя прадстаўніцтвы беларускіх заводаў — пераважна МАЗу, які мае свае філіі ў 40 краінах (у асноўным у Сярэдняй Эўропе і на Блізкім Усходзе).

У аперацыях, звязаных з гандлем зброяй і іншымі падобнымі таварамі, фігуруе, як піша "Ўпраст", "Інфабанк", якім кіруюць білікі паліченікі Лукашэнкі і які зъяўляецца часткай банкаўскага холдынгу "Інфагруп". "Інфабанк" — такі сабе каардынатор і наглядчык за гэтымі аперацыямі. Перамяшчэнне капитала

лад падчас незаконных аперацый адбываецца праз пасярэдніцтва "Белметалэнэрга" (даччына фірма "Інфабанку"), а таксама кампаній "Капітал" і "Бізнес мэ-неджмент СА" зь сядзібай у Вене. З дакументаў, да якіх мелі доступ інфарматары "Ўпрасту", вынікае, што ад гэтых кампаній сродкі пе-рацяжаюць на рахунку некалькіх соцені фірмаў, зарэгістраваных у краінах з спрыяльным падатко-

вым кліматам, — на Кайманах, астрахах Мэн, Джэрсі, Віргінскіх віспах і г.д. Адтуль яны пераводзяцца ў замежныя прадстаўніцтвы беларускіх прадпрыемстваў у якасці платы за выкананье па-плярэдне атрыманых імі фіктыў-ных заказаў на розныя тавары і паслугі. Большаяць гэтых прадстаўніцтваў насамрэч не займаецца ніякай гаспадарчай дзейнасцю, съязвярджае "Ўпраст". Адна

з такіх фірмаў, напрыклад, — філія МАЗу ў польскім Пясечні, дырэктар якой Юры Міхайлоўскія змог адказаць на пытанье журнالістаў, колькі грузавікоў яны прадаюць за мінулы год.

Іншай кампаніяй, што дзейнічала ў Польшчы, была "Інтэрэм", заснаваная Уладзімерам Пефіцевым, пазней адным са стваральнікаў "Белтэхэкспарту". Калі дзейнасцю Пефіцева зацікаўлялася польская контравыведка, біз-нэмэн вярнуўся ў Беларусь, а праз месяц стаў шэфом філіі "Белтэхэкспарту" ў Будапешце.

"Пасля шэрагу міжнародных трансфэртаў практична немагчыма высьветліць, адкуль узяліся "адмтыя" сродкі. Тым больш што беларускія фірмы прайшли старую школу савецкага КГБ — яны не адмываюць за адзін раз буйных сумуў, працуяць максимум з некалькімі дзясяткамі тысячяў, не выклікаючы падзэрніцтва ў іншыя фінансавага канторою. Аперацыяў вельмі шмат, таму ў выніку адмываюцца сотні мільёнаў даляраў", — цытуе "Ўпраст" Джона Генслья, шэфа брытанскага Бюро крыміналнай інфармацыі.

Грошы ад продажу зброі маглі быт шматкроць павялічыць даходы дзяржавы. Аднак яны не трапляюць у бюджет Беларусі, а сяджаюць у пазабюджэтных фондах.

Паводле "Wprost"

На лёнданскім кірмашы

У Лёндане пад патранажам прынцэса Аляксандры 14—15 траўня прайшоў 43-ці штогодны веснавы кірмаш. Нашае пасольства ў Вялікабрытаніі аформіла нацыянальны стэнд з дзяржаўнай сымболікай, сувенірамі, прадукцыяй беларускіх вытворцаў. Наведнікі, сярод якіх была і прынцэса Аляксандра, атрымалі ад супрацоўніка пасольства ў нацыянальных строях буклеты пра Беларусь, рэкламныя турыстычныя паспехі. Сродкі, заробленыя на кірмашы, пайшлі ў фонд Міжнароднай сацыяльнай службы.

ЮНЕСКА цікавіца Палес'сем

У рамках 164-й сесіі Выканаўчай рады ЮНЕСКА, што праходзіць у Парыжы, адбываецца рабочая сутэрэча сакратарыяту арганізацыі і прадстаўнікоў Беларусі. Яны абмяркоўваюць праект стварэння біясфернага запаведніка "Захадніе Палес'се" з узаемнасцю Беларусі, Украіны і Польшчы. Нашу краіну ў ЮНЕСКА прадстаўляе пасол па асаблівых даручэннях МУС Уладзімер Шчасны.

Якіх машын лепш не купляць

Амэрыканскі інстытут дарожных стратэяў, які фінансуецца страхавымі кампаніямі ЗША, высьветліў, што самым прывабным для зладзеяў аўтамабілем у ЗША з'яўляецца "Acura Integra" (21,7 з тысячы скрадзеных машын). На другім месцы — "Jeep Wrangler" (8,5 угону на тысячу), на троцім — "Jeep Cherokee" (6,6).

Новая краіна на мапе съвету

Тымор прымае падарункі

У мінулую нядзелю апоўначы генэральны сакратар ААН Кофі А酣а перадаў уладу ва Ўсходнім Тыморы старшыню тамтэйшага парлямэнту Франсыска Гутэррасу. На месцы съязгу ААН узняўся чорна-чырвона-жоўты штандар Усходніх Тымору, выбухнулі тысячы фаервэркаў. Той з тыморцаў, хто выжыў падчас крывавае вайны за незалежнасць, убачыў нараджэнне сваёй краіны. Ва ўрачыстасцях узялі ўдзел дэлегацыі 80 краінаў, у тым ліку Біл Клінтан і прэзыдэнт Інданэзіі Мэга-ваці Сукарнапутры.

Ваньне кававага бобу і экспарт сандалавага дрэва. Джакарта забясьпечвала 90% бюджету правінцыі, але востраў заўсёды быў найбліжнейшай часткай краіны. FRETILIN не спыняў апартызанская барацьба з акупантамі.

Да незалежнасці

У 1991 г. інданэзійская войска жорстка разагнала мірную незалежніцкую дэмманстрацыю студэнтаў у сталіцы краю Дылі. Загінулі 270 дэмманстрантаў, многія проста зьніклі. Гэтая падзея стала пачаткам новага этапу барацьбы за волю. Праз пять гадоў два тыморскія змагары — бікуп Карлас Бэла і Жазэ Рамас Хорта — атрымалі Нобэлеўскую прэмію міру. Пасля съехду Сухарты Інданэзіі пачала развальванца. У 1998 г. ягоны наступнік прэзыдэнт Юсуф Хабіб даў Усходнім Тымору большую аўтаномію, а у студзені 1999 г. згадаўся на рэфэрэндуме аб незалежнасці. Рэфэрэндуму папярэднічала шматмесячнае крывавае бязладзьдзе. Ваявалі паміж сабой прыхільнікі незалежнасці і яе праціўнікі, якіх падтрымлівалі індансійскія войска. У верасені 1999 г., калі высьветлілася, што 78% жыхароў Тымору прагаласавалі за незалежнасць, праінданэзійскія баевікі, сыходзячы, учынілі вялізную разнью.

Парарад у краі прыйшоў разам з войскамі і адміністрацыяй ААН, якія замянілі індансійскую міліцыю, усталявалі ў Тыморы мір і заклалі пачаткі новае дзяржавы. Дэмакратычным чынам былі абраныя парламэнт і ўрад. Міністры тыморскіх дзяржавы колыкі апошніх месяцаў вучыліся кіраваць у сваіх калегаў з адміні-

страцай ААН.

На чале краіны стаў лідэр незалежніцага руху Шанана Гужмаў, які на красавіцкіх прэзыдэнцкіх выбарах атрымаў 82% галасоў. Гужмаў і каталіцкая царква — галоўныя прыхільнікі прафесійнага і прымірэння. Гэтая праблема, напэўна, яшчэ ня хутка будзе вырашаная, хоць у Інданэзіі ў сакавіку пачаўся працэс 18 афіцэрскіх аўтамабіляў, упраўленіх падразніцай, але яны недастаткова разытая і на мае пісьмовыя формы. Ангельская мова пашыраная толькі ў бізнес-колах. Прынятая ў сакавіку канстытуцыя вызнае афіцыйнымі мовамі партугальскую і тэгум.

Баевікі будуць каяцца

260 тысячаў уцекаючых, у тым ліку тысячы баевікоў праінданэзійскіх арганізацый, збеглі з Усходніх Тымору ў Інданэзійскі Захадні Тымор. Большасць ужо вярнулася. Пакуль што не чуваць пра акты помсты, людзі чакаюць, што вінаватыя пакарае дзяржава.

ААН стварыла ў Тыморы два суды. Аддзел цяжкіх злачынстваў сфармуляваў больш за 30 актаў аўтамабіляў, панурыўшы галоўныя баевікі, панурыўшы ахвярамі, распавяданцы пра свае злачынствы і перапрашчаны. Вёскі ў якіх выслухае і вызначыць пакаранье ды ўмовы вяртання ў грамаду. Але ці атрымаеца гэта?

Як выжыць?

Перад маладой дзяржавай стаіць шмат пытанняў. Якую прыняць валюту? Застацца з

інданэзійскай рупіяй, надрукаваць уласныя грошы ці, як урэшце вырашылі, увесці амэрыканскія даляры? Які мовай гаварыць? Прэзыдэнт Гужмаў вырашыў быў — партугальскай. Але сёняння ле ведаюць толькі 1% жыхароў, 63% валодаюць інданэзійскай. У хаце ж 91% жыхароў гаворыць тутэйшай мовай тэтум, але яна недастаткова разытая і на мае пісьмовыя формы. Ангельская мова пашыраная толькі ў бізнес-колах. Прынятая ў сакавіку канстытуцыя вызнае афіцыйнымі мовамі партугальскую і тэгум.

І галоўная праблема — як выжыць? Тымор — самая бедная краіна Азіі з гадавыми даходамі у 478 даляраў на чалавека ў год. 80% жыхароў — слянне, што жывуць з натуральнай гаспадаркай. Тры чвэрці гараджанаў — беспрацоўныя, большая частка краіны не забясьпечаная электрычнасцю, школаў і больніц — адзінкі.

Праз 4 гады ўсходні Тымор мусіць пачаць жыць цалкам за сваю кошт. Міністар замежных спраў краіны Рамас Хорта дзяклюе: "Ня хочам пайтараць памылкі іншых бедных краінай, трапляючы ў сірпаль запазычнасці. Ня будзем прасіць крэдытаву Сусветнага банку. Не бяром анякіх пазыкаў, толькі падарункі".

Сяргей Радштайн

17 траўня на выбарах у Ірландыі посыпаху дамагліс прыхільнікі захавання нацыянальной дзяржавы з партыі Шын Файн ("Мы самі"). У парламэнт прайшлі 5 сяброў партыі. Быў абраны і былы сібар IPA Марцін Фэрэс (на здымку — злева). Ён 10 год атадзеў у вязніцы пасля таго, як у 1984 г. яго затрымалі з 7 тонамі зброі для паўночнайрэйндзкіх незалежніц.

РАСЕЯ

Партыя ФСБ

выйграла ў камуністаў Смаленішчыну

19 траўня ў Смаленскай вобласці адбыліся губернатарскія выбары. Перадвыбарная барага больш нагадвала бандыцкі разборкі з крадзяжамі, падпалаамі ды замахамі. Начальнік смаленскага ФСБ Віктар Маслаў набраў 40,65% галасоў супраць 34,54% у кандыдата-камуніста, дзеяна губернатара Аляксандра Прохара.

Паводле смаленскіх законіў, для перамогі на выбарах кандыдату ў губернатары дастатковая наўбрана прастую большасць галасоў у адным туры.

Генэрал-маёра Маслава, які краістаўся падтрымкай Пуціна і найбуйнейшых прадпрыемстваў вобласці, паравоўваюць з новым губернатаром Варонежу, быўшым кіраўніком УФСБ Віктаром Кулаковім, і новым прызыдэнтам Інгуштэ, генэралам ФСБ Зязікам.

Нягледзячы на "чырвоныя" палітычныя густы, Прохараў заўсёды дэманстраваў выключную ляяльнасць да Пуціна. Тым не менш, на выбары супраць яго вылучылі цалкам свайго Маслава. Барага кандыдату апынулася па-за рамкамі якіх бы там ні было правілаў — кампанія надзвычай

насычаная крымінальнымі разборкамі, замахамі, падпалаамі. Адзін з апошніх замахаў быў зদзеісьнены 16 траўня: віце-губернатара Анатоля Макаранку невядомы падпільнавалі на выезьдзе з дачнага пасёлку. Абстраляўшы службовую "Волту" з аўтаматаў, кілеры звязалі на мататыках. Загінуў вадзіцель Макаранку, сам ён абыўшоўся драпінай на пальцы.

Някіх сумневаў наконт "замоўцаў" у Макаранку не звязаліся. Ледзве дабраўшыся да адміністрацыі, віце-губернатар абвінаваціў у тым, што здарылася, Віктора Маслава. Паводле Макаранкавых слоў, Маславу, як галоўнаму суперніку Прохара, выгадна стварыць уражанье, што ў кіраўніцтве вобласці адбываюцца крымінальныя разборкі, зь якімі параскончыць. Улічваючы бізнес-мінулае Макаранкі (ён узначальваў Ярцаўскі лікёра-тарэлачны завод) і ягоную сέньняшнюю ступень

удзелу ў абласных фінансах, съледзтва так і не змагло спыніцца на якой-небудзь адной вэрсіі замаху.

Замах на Макаранку — апошніе здарэньне. Дагэтуль зламысьнікі спалілі лецишчы двух кіраўнікоў перадвыбарнага штабу губернатара і абраўвалі аднаго з ягоных супрацоўнікаў. 27 красавіка ў адным з жылых дамоў, дзе месціўся штаб Прохара, прагрымеў выбух. На прэс-канфэрэнцыі кіраўнік штабу віце-губернатар Уладзімер Горкай называў здарэньне "тэрарыстычным актам" і адкінуў усялякі меркаваныні аб тым, што выбух быў зладжаны ў рэкламных мэтах. На гэтым фоне легальныя способы перадвыбарнай барагаўшы ў цену, а менавіта яны малгі паўплывалі на зыход кампаніі.

Асаблівую пікантнасць выбарам нарада ўздзел губернатара-камуніста ў працэсе па справе аб нямэтым выкарыстаныні 247 млн рублёў, выдаткованых на будаўніцтва Старасмаленскай аўтадарогі. Прохараў праходзіў па справе ў якасці съведкі, аднак судзьдзя не выключаў, што ў найбліжэйшым часе яго малгі абвінаваціца па артыкулах "Нядбайнасць" і "Перавышэнне службовых паўнамоцтваў".

Адзін з кандыдатаў у губернатары, тэлеапаратар тэлекампаніі "Смаленск" Дзымітры Паўлаў, вылучаны мясцовым аддзяленнем Саюзу правых сілаў, падаў пазоў у суд супраць Прохара, абвінаваціўшы яго ў выкарыстаныні адмініст-

рацыйнага рэсурсу. Паўлаў заяўў, што рэкламныя ролікі ў падтрымку Прохараў ішлі як інфармацыйныя сюжэты на абласной тэлестуды. Разгляд справы доўжыўся троє сутак, і ўноч зь пятніцы на суботу суд, не знайшоўшы дастатковых падставаў для зыніцы губернатара з дыстанцыі, іск адхіліў.

Паўлаў, на маючы шанцаў апярэддзіць двух асноўных кандыдатаў, выступаў у ролі героя-выкryвальніка. Так, ён даставіў у аблываркам 500 незапойненых бюлетэніяў, якія, паводле ягоных словаў, паступілі да яго ад мясцовых жыхароў. "...Прашаў выбарчую камісію Смаленскай вобласці неадкладна разгледзець гэту ситуацыю на сваім пасяджэнні і звязніцца ў правах ахоўных органаў з патрабаванынem прыняць прэзентыўныя меры па спыненні фальсифікацыяў", —

Мікола Бугай

гаварылася ў ягонай заяве.

Нягледзячы на гэтыя крокі, кандыдат-ліберал змог сабраць толькі 1,12% галасоў. Вялікую гульню ў чырвоным поясі Ракеі вядуць толькі камуністы і ФСБ. Ня ўсім жыхарами былых усходнебеларускіх земляў гэта падабаецца. Свой пратэст яны выказали ня толькі бюлетэніямі, але й нагамі: у выбарах узялі ўздзел толькі 40,23% выбарцаў, а 9,06% прагаласавалі супраць усіх кандыдатаў.

Паўлаў, на маючы шанцаў апярэддзіць двух асноўных кандыдатаў, выступаў у ролі героя-выкryvальніка. Так, ён даставіў у аблываркам 500 незапойненых бюлетэніяў, якія, паводле ягоных словаў, паступілі да яго ад мясцовых жыхароў. "...Прашаў выбарчую камісію Смаленскай вобласці неадкладна разгледзець гэту ситуацыю на сваім пасяджэнні і звязніцца ў правах ахоўных органаў з патрабаванынem прыняць прэзентыўныя меры па спыненні фальсифікацыяў", —

Віктар Маслаў

Аляксандар Прохараў

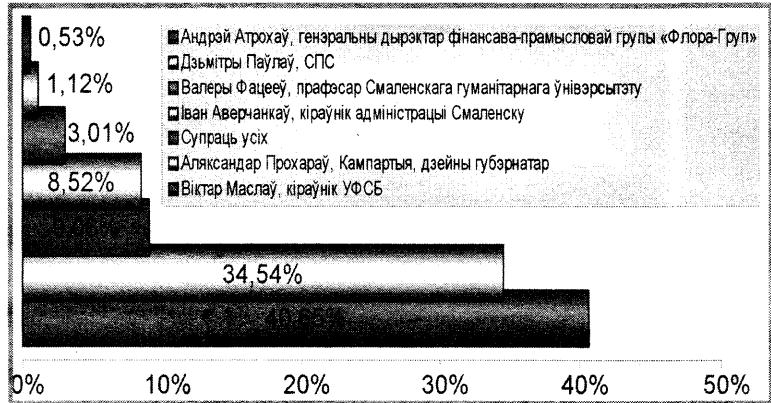
гаварылася ў ягонай заяве.

Нягледзячы на гэтыя крокі, кандыдат-ліберал змог сабраць толькі 1,12% галасоў. Вялікую гульню ў чырвоным поясі Ракеі вядуць толькі камуністы і ФСБ. Ня ўсім жыхарами былых усходнебеларускіх земляў гэта падабаецца. Свой пратэст яны выказали ня толькі бюлетэніямі, але й нагамі: у выборах узялі ўздзел толькі 40,23% выбарцаў, а 9,06% прагаласавалі супраць усіх кандыдатаў.

Мікола Бугай

200 млн. даляраў у год складае таварызварот Смаленшчыны зь Беларуссіяй.

4-е месца па аб'ёме экспарту, 5-е — па аб'ёме імпарту займае Смаленшчына сярод 78 рэгіёнаў Ракеі, што гандлююць зь Беларуссіяй.

гутарка ў рэдакцыі "НН"

Алег Панфілаў: "Няма ў Ракеі эканомікі, затое адраджаная пропаганда"

Алег Панфілаў, расейскі права-баронца, жыве і працуе ў Маскве, бароніць права расейскіх журна-лістай, але сам не зьяўляецца грамадзянінам Ракеі. Панфілаў — персона нон-грата ў трах "самых дзя-макратычных" краінах свету: Уз-бекістане, Туркмэністане і Кубе. Ён наведаў Менск для ўздзелу ў кан-фэрэнцыі, прысвячанай развіці-ю СМІ ў Беларусі. З карэспандэн-тамі "НН" Панфілаў гутарыць пра сёньняшнюю ситуацію з правамі чалавека ў Ракеі.

"НН": Спадару Панфілаў, беларусы ўчыляюць сабе Ракеі па яе тэлевізійным вобразе. Наколькі ОРТшны вобраз Ракеі адразы-ваецца ад реальнага?

А.П.: Тэлеканалы многае замоў-чваюць. У Беларусі глядзяць зблішага расейскай дзяржаўных тэлеканалы, якія ў апошніх паўтара году стараюцца зусім нічога не гаварыць пра права чалавека, права журналіста, пра стан свабо-ды слова ў краіне, не крываюць уладу. Таму я думаю, што вы

амаль нічога ня ведаеце пра Ракею, у якой цяпер сітуацыя да-волі сумная і рэзка пагарашаецца.

У першую чаргу гэта звязана з прыхадам да ўлады Пуціна. Ён чалавек з своеасаблівым мэнталі-тэтам, своеасаблівым мінульым. Звычайна, калі гавораць пра парушэйні право ў журналісту, назы-ваюць лічбы забітых і звітых. Такія выпадкі па-ранейшаму ёсць, і ў Ракеі сітуацыя наўрад ці зъме-ніца да лепшага ў найбліжэйшым часе. Але нас цяпер хвале і іншае — павелічэньне колькасці крымінальных справаў супраць журналістаў. Пры Ельцыне было 5—6, максімум 8 такіх справаў у год, летасць іх было каля 20.

"НН": Якія пакараныя выно-сяць суды журналістам?

А.П.: Цяпер у турмах сядзяць два журналісты. Усім вядомая справа журналіста Паслька, якога вінаваціць у шпіяжы на ка-рысьць Японіі, другі журналіст — зь Ніжняга Ноўгараду, з газеты "Ленінское слово-плюс". Ёсць яшчэ адна катагорыя парушэн-нія правоў прэсы, якая зявілася менавіта пры Пуціне, — цяпер у Ракеі яе называюць "маскі-шоў". Гэта калі ў рэдакцыі газетаў пры-ходзяць узброненыя людзі і, выкон-ваючы судовае ці пракурорскае расшэнне, забіраюць фінансавую дакументацыю ці абсталяваюць. Маскі й аўтаматы ўжываюцца да здела запалохвания — можна было бы абыцца і бяз іх.

Ёсць такія рэчі, у яких сва-бода слова і права чалавека та-тальна аблежваныя, напрыклад, Калмыкія альбо Дагестан. У Татар-стане менш, а ў Башкіріі практыч-на ніяма незалежнай прэсы. А ў Пермскай вобласці ўсе газэты не-дзяржаўныя. Але гэта якія-нічё.

"НН": Ці можна казаць, што ёсць праблема Ракеі ў Пуціне?

А.П.: Расея — краіна цароў. Ца-рамі былі ўсе: і Брэжнэў, і Ельцын.

Улада прэзыдэнта ў Ракеі дастат-

ковая. Пуцін сам казаў, што ён адказвае за ўсё, што адбываецца ў краіне. Ну і на траба забывацца, што Пуцін — былы афіцэр КДБ. Я думаю, што ён ведае пра многае і на праста ведае, але робіць наўмысна. Для гэтага ёсць прычыны. Першая — адсутніцца ўсякоўшыні ўзгадненіе з кіраўніцтвам. Якай яна была 5—6 гадоў таму, такая і засталася, у тым са-мым паўразбураным стане. У Ракеі яшчэ вельмі многа нафты і газу, і расейскі бюджет будзеца на гро-шах, атрыманых ад іх продажу. Пуцін, які кіруе ўжо больш за два гады, мусіць неяк супакоіваць людзей, тлумачыць ім, чаму яны не жывуць лепш. Для гэтага патрэбна пропаганда. Яна ў Ракеі ад-раджаета, толькі пад іншай на-звай — "адзінай інфармацыйной прастора".

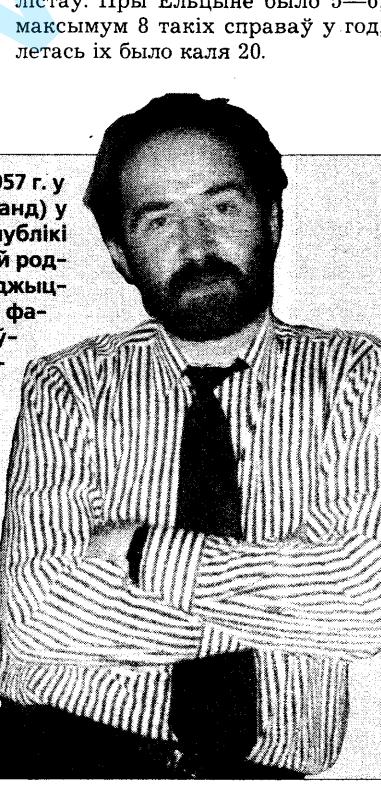
"НН": Пуцін рыхтуеца да но-вых прэзыдэнцічных выбараў?

А.П.: Ён пачаў гэту падтрых-тоўку адрэзь пасля таго, як зрабіўся прэзыдэнтам. Тоэ, што ён зрабіць з прэзыдэнтам. Калі зънічаліся нацыянальныя мовы, калі зявілася слова "на-цмена", якое любіць выкрыстоўваць таварыш Сталін... Калі існавалі квоты для паступлення ў маскоў-скій ўніверсітэт для гэтых "на-цменаў". Нацыянализм у Ракеі рабіць звойся па-іншаму, пасля зъя-вілася маднае слова "скінхеды", а нацыянализм існаваў заўсёды.

"НН": Ці можна сказаць, што расейская ўлада яму садзейнічае?

А.П.: Абсалютна. Які прыклад падаюць тэя ж маскоўскія міліцы-янты, калі спыняюць любога непадобнага да расейца чалавека, ашукваюць яго, зьдзекуюць? Зна-ходзяцца тэя, хто думае: а чаму я не могу зрабіць тое самае?

Гутарылі Алег Тачоны, Сяргей Рак

АЛЕГ ПАНФІЛАЎ нарадзіўся ў 1957 г. у горадзе Ленінабад (цяпер Худжанд) у Таджыкістане. Грамадзянін Рэспублікі Таджыкістан. Лічыць сваіх другіх род-най мовы, поруч з расейскай, таджык-скую. Скончыў мастацка-графічныя фальгітэтыкі Ленінабадзкага дзяржаўнага пэдінтытуту (1979). Міжнародную школу па правах чалавека ў Варшаве (1992). У 1994—2000 г. працаў віце-губернатаром Фонду абарони галосніці. Дырэктар Цэнтра экстремальнай журналістыкі Саюзу журналістаў Ракеі, вольныя карэспандэнты, аўтар і вядучы праграмы "Улада супраць прэзыдэнта" на радыё "Свабода".

ПАНЯДЗЕЛАК, 27 ТРАЎНЯ

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.45 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10, 17.05 "Людзі ў цывільным".
10.00 Арсэнал.
10.30 Тэлебаромэтар.
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Гадзінна прафесіянала.
12.45 Мультфільм "Васіліса Прыгожая".
13.00 Дэтактыў "Карчма на Пятніцкай".
14.30 "Сыпявай, душа!" Абрад Юр'я ў Бярэзінскім раёне.
15.20 "Жулі Леско".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Мэлдрама "Мост паміж двух берагоў".
20.00 Галоўнае пытаньне.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Стадыён.
23.10 Плянэта "АРТ".
0.05 Трылер "Назіральнік".

СТВ

6.00, 16.45 Меншчына. Людзі, падзеі, факты.
6.15 "Дыскаўэрі на СТВ".
6.45, 16.05 "Паўэр рэйнджэр", або Магутныя рэйнджеры".
7.10, 14.50 Мультфільмы. "Сьевет бабі", "Ікс-мэн", "Інспэктар Гаджэт".
8.30, 20.20 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
8.45 Кіно: "Чужынцы".
11.00 "168 гадзін".
12.00 Навіны сусветнай шоў-індустрыі.
12.30 Канал гісторыі: "Эндаў Шорхал", 13.30, 16.30, 19.00, 23.05 "24 гадзіны".
13.45 "Аркварыум, або Адзіната шпіёна". Заключная сэрыя.
17.00 "Яга, цёмная страсьць". Тэлевізія.
18.00 "Відавочцы".
18.30 "ТВ-спорт". Тэлеальманах.
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 "Партрэт у інтар'еры".
19.45 "Дзеены, добры, доктар!".
20.00 "Запрашаем паскардзіца".
20.10 "Вітуальны сьвет".
20.35 Навіны СНД.
20.50 "Эўропа – агульная спадчына".
21.00 Кіно: "Зайтра ня прыйдзе николі".
23.20 Футбольны кур'ер.
0.00 Начны музычны канал.
0.45 Музыка на СТВ.

8 канал

17.30 "Том і Джэры".
17.35 "Простое пытаньне".
17.45 Праграма Алена Жабера "Палітра".
18.15 "Напэуна, яны звар'яцелі!".
18.40 "Прагноз надвор'я".
18.45 Яўген Ляўонав у камэдыі "Зыгаг удачы" (СССР, 1968 г.).
20.15 "Увесь сьвет у далоні".
20.20 Тэлекамра.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
20.50 "Камкон-тур" прадстаўляе: "Адпачываем у Румыніі" (Чарнаморская курорт).
21.00 Кіп-антракт.
21.15 Візуд Харэльсан у дэтактыве "Палмата".

ОРТ

16.00 Вялікае мыцьцё.
17.00 Вячэрняе навіны.
17.25 "Легкі дук!".
18.00 Чакай мянэ.
19.00 "Слабае зъяяно".
20.00 Час.
20.35 Дэтактыўны сэрыял "Імпэрыя пад ударами. Паляванье на губэрнатара".
21.40 Незалежнае расыльнедаваньне. "Зноў у Уласціліна".
22.30 Начны час.
23.00 "На футболе". Прэм'ера дак. фільму "Нігматулен". Варатаў распублікі".

РТР

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Гэта – Галівуд!" Тэлесэрыял.
9.20 Дак. сэрыял "Мяжа". Фільм 1-ы.
"Канфлікт мясцовага значэння".
10.20 Вострасюжэтны сэрыял "Сетка".
16.20 Тэлесэрыял "З новым шчасьцем!".
20.55 Дэтактыў "Марасейка", 12. Фільм 6-ы. "Бабіна лета".
21.45 Дарожны патруль.
22.00 Весткі – Падрабязнасьці.
23.00 Цывілізацыя. Вацлаў Ніжыński.
1.00 Тэніс.

АЎТОРАК, 28 ТРАЎНЯ

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 22.00 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.35 "Людзі ў цывільным".
10.05 Стадыён.
10.35, 15.45 "Навальнічыя камяні".
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Людзі на балоце". Палеская хроніка". Маст. фільм (Беларусь).
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Зоркі кінафестываліу у праграме "Тэлевізійны Дом кіно".
15.20 "Маленкія хіруны".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.25 Зона Ікс.
18.35 Да Дня памежніка. "Крокі па заходняй мяжы". Дак. фільм (ТА "Элефільм").
19.15 Прывіднікі фільм "Пра вяртанье забыць" (Малдова).
20.40 Калыханка.
22.40 Спорт-кур'ер.
22.55 "Расыльнедаваньне распа- чаца". Маст. фільм. Фільм 2-і "Пак- леп". 1-я сэрыя.

СТВ

6.00, 16.45 Меншчына, людзі, У. Траццякова.

ПРАГРАМА ТВ З 27 ТРАЎНЯ ДА 2 ЧЭРВЕНЯ

22.20 "Больш, чым каҳанье", "Каҳанье і вар'яцтва Зінайды Райх". 23.25 "Начны палёт".

НТВ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 23.10 Сеўняня.
7.10, 7.35 Раніца на НТВ.
7.50, 18.35 "Чорны крумкач". Вострасюжэтны фільм.
9.20 Надвор'е на зяўтра.
11.10, 18.35 "СТВ-спорт". Тэлеальманах.
11.30 "Сакрэтныя матэрыялы".
12.30 Канал гісторыі: "Паляванье на атам".
13.30, 16.30, 19.00 "24 гадзіны".
13.45 "Прыпынак на запатрабаванье-2".
17.00 "Яга, цёмная страсьць". Тэлевізія.
18.00 "Відавочца".
18.30 "Этыкет".
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 "Пакуль гарыць съвечка".
20.25 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
21.00 Гурман-клуб.
21.20 "Дыскаўэрі на СТВ".
21.20 Кіно: "Падстава".
23.20 "Ілюзіён": "М" ("Забойца").
1.30 Музыка на СТВ.

8 канал

9.30 Тэніс.
10.30 Горны вэлясыпэд. Мадрыд.
11.30 Алімпійскі часопіс.
12.00, 14.00, 15.30, 18.30, 22.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
13.30, 15.00, 17.30 Вэлятонка Джыра д'Італія.
23.00 Прафесійны бокс.
1.00 Матагонка на выносяльвасьць. Сыльвэрстоун.

Эўраспорт

9.30 Тэніс.
10.30 Мультфільм. "Таптыжка і іншы..."
17.45 "Жэўжыкі".
18.15 "Эўропа сеўняня".
18.40, 21.25 Прагноз надвор'я.
18.45 Маст. фільм "Перахопнік".
20.15 Тэлекрама.
20.20 К-віда. "Топ-8".
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
20.50 Дак. фільм "Быццам коні з далекіх вякоў".
21.00 Гурман-клуб.
21.30 Маст. фільм "Сындыкат".

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 Чакай мянэ (з сурдаперакладам).
9.15 "Легкі дух!".
9.45 Слабае зъяяно.
10.45 Ерапаш.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Імпэрыя пад ударами. Паляванье на губэрнатара".
16.00 Вялікае мыцьцё.
17.00 Вячэрняе навіны.
17.25 Сымехапанарама.
18.50 А. Панкратава-Чорны ў баевіку "Карараван съмерці".
20.00 Час.
20.35 "Імпэрыя пад ударами. Бастард".
21.40 Лубянка. "Л. Троцкі. Асуджаны на забойства". Частка 1-я.
22.30 Начны "Час".
23.00 Цывілізацыя. Вацлаў Ніжыński.
23.30 Начная зъмена.

РТР

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Гэта – Галівуд!" Тэлесэрыял.
9.20 "Мяжа". Фільм 2-і.
10.20 "Сетка".
16.00 Весткі.
16.20 "З новым шчасьцем!".
17.10 Афіша.
17.20, 19.35, 22.20 Весткі – Москва.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Дабранач, дзеці!
19.55 Шматсэрыны маст. фільм "Сямейныя тайны".
20.55 Дэтактыў "Марасейка", 12. Фільм 6-ы. "Бабіна лета".
21.45 Дарожны патруль.
22.00 Весткі – Падрабязнасьці.
22.30 Канцэрт, прысьвечены Дню памежніка.
23.35–1.26 Вострасюжэтны фільм "Трывожны вылет".

Культура

9.15 Графаман.
9.40, 16.35 "Навука немагчымага".
"Канец съвету".
10.35 "Ох, уж гэтыя дзеткі!"
10.55 Да Дня памежніка. "Востраў".
Дак. фільм.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлекі".
11.50 Разам з Фафлем.
12.05 Стадыён.
13.00, 15.45 "Навальнічыя камяні".
14.00 "Сямейная повязі".
14.20 Добры дзень, Беларусь!
15.00 "Уроکі расейскай". М. В. Гоголь.
"Мэгтвыя душы". Чытае Міхаіл Ульянова.
15.30 "Прыстыкі да славы".
14.30 Ток-шоу "Наўядзаг".
22.00 Весткі – Падрабязнасьці.
22.30 Канцэрт, прысьвечены Дню памежніка.
23.35–1.26 Вострасюжэтны фільм "Трывожны вылет".

Культура

9.15 Графаман.
9.40, 16.35 "Навука немагчымага".
"Канец съвету".
10.35 "Ох, уж гэтыя дзеткі!"
10.55 Да Дня памежніка. "Востраў".
Дак. фільм.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлекі".
11.50 Разам з Фафлем.
12.05 Стадыён.
13.00, 15.45 "Навальнічыя камяні".
14.00 "Сямейная повязі".
14.20 Добры дзень, Беларусь!
15.00 "Уроکі расейскай". М. В. Гоголь.
"Мэгтвыя душы". Чытае Міхаіл Ульянова.
15.30 "Прыстыкі да славы".
14.30 Ток-шоу "Наўядзаг".
22.00 Весткі – Падрабязнасьці.
22.30 Канцэрт, прысьвечены Дню памежніка.
23.35–1.26 Вострасюжэтны фільм "Трывожны вылет".

8 канал

17.30 "Мультфільм "Прамэтэй".
17.45 "Жэўжыкі".
18.00 "Прагулкі пад вадой" (Галагаўскія астравы).
18.25 Прагноз надвор'я.
18.30 "Дзіўныя людзі". Дак. фільм.
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 "Радыекропка".
20.00 "Рамонт".
20.30 "Роднай песні ваявода". Дак. фільм.
21.00 Маст. фільм "Злодзеі".
1.20 Музыка на СТВ.

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.0. 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.

6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!

9.15, 17.05 "Юрыдычная паліцыя". Сэрыял.

10.05 Тэлевітамін.

10.35, 15.45 "Навальнічыя камяні".

11.00, 21.50 "Сямейная повязі". Сэрыял.

12.20 Добры дзень, Беларусь!

13.05 "Людзі на балоце". Палеская хроніка".

14.15 Дак. сэрыял "Скарбы сусветнай культуры".

14.30 "Імпэрыя". Тэлесэрыял.

15.20 "Апошняя рэзэрвацыя". Мультсэрыял.

16.10 "Піць цудаў".

16.20 "5x5".

18.25 Зона Ікс.

18.35 "Масква-Менск".

19.00 "Падрабязнасьці".

19.30 "Сямейныя тайны".

1

Наша Ніва [19] 24 траўня 2002

ПРАГРАМА ТВ З 27 ТРАЎНЯ ДА 2 ЧЭРВЕНЯ

9

11.40 "Прыгоды Болека і Лёлека".

11.05 Разам з Фафалем.

12.05 Чым жыве Расея.

12.20 "Падарожжа з Хемінгюзэм".

Частка 1-я.

13.15 "Кітайскі расейскай". М.В.Гоголь. "Мёртвія душы". Чытае Міхail Ульянав.

13.30 "Прыступкі да славы". Тэлесэрыял.

14.20 Жывое дрэва рамёствау.

14.30 "Залаты п'едэстал".

15.10 "Горас і Ціна". Телесэрыял.

15.35 "Васіліса Мікулічна".

Мультфільм.

15.50 "Захоўчайце рукапіс, сябры, для сябе". Перадача 3-я.

16.05 "Вандроўкі музыканта".

17.50 "Піясе вымірэнне". Аўтарская программа А.Іанонавай.

18.15 "Балтыкская сцэна". Перадача 7-я, заключная.

18.45 "Час музыкі". Тэлесакопіс.

19.25 "Рэкс". Мультсэрыял.

19.50 "Сындан". Маст.фільм.

21.20 "Культурная рэвалюцыя".

"Кінутая дзеці – плац за свабоду".

22.15 "Эпізоды". Аксана Мысіна.

23.25 "Начны палёт".

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00,

23.10 Сέньня.

7.10, 7.55 Раніца на HTB.

7.50, 18.40 "Чорны крумкач". Маст. фільм.

9.20 Надвор'е на заўтра.

9.25 Шчырае прызнанье.

9.55 "Шоу Алены Сцепаненкі". Гумарыстычная программа.

11.20, 14.40, 17.40 Крымінал.

14.40 КДБ супраць ЦРУ. Дэтэктыў "ТАСС упанаўжаны заявіць..." 9-я сэрыя.

13.20 "Прынцып "Даміно". Ток-шоў.

15.30, 19.45 "Па імені Барон...".

Крыміナルная драма.

16.40 Баявік "Брудная работа".

18.00, 21.00 "Сέньня" з Пятром Марчанкам.

21.35 Герой дня.

22.05 "Цалкам сакрэтна". "Кроў на пагонах".

23.30 Гардон.

0.05 Усе зоркі чэмпіянату съвету па футbole.

Эўраспорт

9.30 Тэніс.

10.30 Гольф. ЗША.

11.30, 23.00, 1.00 Футбол. Прадстаўленне каманд-удзельніц чэмпіянату съвету.

12.00, 18.30, 22.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі. Жывая трансляцыя.

17.30 Вялягонка Джыра д'Італія. Жывая трансляцыя.

23.30 Футбол. "Адзін съвет – адзін кубак". Тэлесакопіс.

0.00 Футбол. Каманда мары Жылет.

ПЯТНІЦА,
31 ТРАЎНЯ

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00,

18.00, 0.35 Навіны.

6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!

9.15, 17.05 "Юрыдычна паліція".

Сэрыял.

10.05 Сад мары.

10.35, 15.45 "Навальнічны камяні".

11.00, 21.50 "Сямейная повязі". Сэрыял.

12.20 Добры дзеян, Беларусь!

13.05 "І сімех, і біда". Караптаметражны фільм.

13.45 "Лідзі на балоце. Палеская хроніка". Маст.фільм. 8-я сэрыя, заключная. "Глыбокая баразна".

15.20 "Апошняя рэзэрвация".

Мультфільм.

16.10 "Ліцьця цудаў".

16.20 "5x5".

18.25 Зона Ікс.

18.40 Час прафесіянала.

19.05 Мэлядрама "Двое на востраве сълз".

20.40 Кальханка.

21.00 Панарама.

22.45 Спорт-кур'ер.

23.00 Дэтэктыўны сэрыял "Камісар Шыманскі".

0.50 Беларуская дваццатка.

СТВ

6.00, 16.45 Меншчына. Людзі, падзеі, факты.

6.20, 21.35 "Віртуальны съвет".

6.30, 18.50 "Тэма дна".

6.40 "Сынеданыце з Лікай".

6.45, 16.05 "Паўэр рэйндэрэз, ці Магнітны рэйндэрэз".

7.10, 14.50 Мультфільмы "Съвет Бобі", "Ікс-мэн", "Інспектар Гаджэт".

8.30 "Аўтапанарама".

8.45 Драма "Злодзеі".

10.00, 20.05 Навіны СНД.

11.15, 18.35 "СТВ-спорт".

11.30 "Мэдэйкі". Тэлесэрыял.

12.30 Канал гісторыі: "Дзіўныя вылячэнні".

13.00, 14.50 Час прафесіянала.

13.30 "Прыступкі да славы".

14.30 Архітектурна галерэя.

14.45 Улада факты.

15.10 "Горас і Ціна". Тэлесэрыял.

15.35 "Васіліса Прывожаў". Мультфільм.

15.50 "Захоўчайце рукапіс, сябры, для сябе". Перадача 4-я.

16.05 Сэнсацыя! Сэнсацыя! Сэнсацыя...

17.50 "Хто там..." Аўтарская программа В.Верніка.

18.15 "XX стагодзьдзе. Выбранае".

20.05 "Пустынік". Міхail Несцераў. Да

140-гадзініца з дня нараджэння.

18.55 "Царская ложа". "Балет, балет..."

19.35 "Рэкс". Мультсэрыял.

19.45 "Пацаны". Маст. фільм.

21.20 Блеф-клуб.

22.05 "Залаты жук". Маст. фільм з

цыклом "Таямічныя гісторыі Эдгара Алана По".

18.30 "Этыкет".

19.15 "Добры вечар, маленькі...".

19.30 "Партрэт у інтэр'еры".

19.45 "Добры дзень, доктар!".

20.00 "Вялікія мастакі съвету".

20.20 "Аўтапанарама".

21.00 "Каратыстка". Тэлесаконцерт.

23.35 "Пякельная кухня". Гангстэрскі

тылер.

1.50 Музыка на СТВ.

CNN

7.00 Навіны.

10.00 Бізнес-цэнтар.

11.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00,

19.00, 20.00, 22.00, 23.00, 2.00,

3.00, 5.00, 6.00 Сусветныя на-

віны.

12.30, 14.30, 17.30, 0.30 Навіны

спорту.

13.00, 16.00 Бізнес Інтэрнешнл.

18.30, 22.30, 3.30 Пытаныне – ад-

каз.

4.00 Лары Кінг.

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00

Сέньня.

7.10, 7.35 Раніца на HTB.

7.50 "Іорны крумкач".

9.20 Надвор'е на заўтра.

9.25 Цалкам сакрэтна.

10.20 Служба выратаваньня.

11.20, 17.40 Крымінал.

11.35 КДБ супраць ЦРУ. Дэтэктыў

"ТАСС упанаўжаны заявіць..." 10-я

сэрыя, заключная.

12.20 Пэлпсы-чарт.

15.30 "Па імені Барон...". Крымі-

нальная драма.

16.40 "Увага. Вышук!" "Уральскі

праўгаўтарант".

18.00, 21.00 "Сέньня" з Пятром

Марчанкам.

18.35 "Свабода слова".

20.10 "Крымінальная Расея". "Фаль-

шываманісткі". 1-я сэрыя.

21.40 "Паліцэйскі. Паветраны

рэзвулішн".

1.45 Кона.

4.00 У съвеце жывёл.

10.45 Здароўе.

11.20 Дак. дэтэктыў. "Д'ябальская

калясніца". Справа 2000 году.

11.50 Футбол. Чэмпіянат съвету.

Зборная Уругвай – зборная Даніі.

Між узбэцкім шляхам і расейскім сцэнарам

9 верасьня 2001 г. пачаўся адлік другога, апошняга тэрміну прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў Лукашэнкі. Згодна з арт. 81 Канстытуцыі, "адна і тая ж асоба можа быць Прэзыдэнтам ня больш за два тэрміны".

Набліжаецца дзень, калі чалавек, які называе сябе "прэзыдэнтам усіх грамадзянай Беларусі", стане "звычайнім" грамадзянінам. Зрабіўшы крок праз шмат якія ступені службовай лесьвіцы, заніць прэзыдэнцкае крэсла, зь лістапада 1996 г. па 2006 г. валодаць дз-факта абсалютнай уладай у краіне, больш за дзесяць гадоў асьляплення бескантрольнай уладай... На шмат якія пытаныні адносна таго, што адбылося ў нашай краіне і што ў ёй адбудзеца, можна даць адказ на падставе вывучэння псыхалёгіі ўлады.

Сам з авансцены ня сядзе

Дастаткова правесыці анализ палітычных падзеяў мінулага, кінуть позірк на саму асобу Лукашэнкі, каб зразумець: сам, добраахвотна, ён у 2006 годзе ня сядзе з авансцены беларускай палітыкі. Ці можа ён уяўіць сябе ў іншай ролі? Кім ён будзе, пазбаўлены ўлады?

Лукашэнка зрабіў дастаткова, каб не адчуваць сябе ў бяспецы, будучы экспрэзыдэнтам. Малаймаверна, што ён захоча адпачыць ад улады, зъехаць за мяжу, на Захад. Быць на Захадзе яму не бяспечна: напрыклад, могуць узьнікнуць непрыемнасці ў сувязі з авбінавачваннем у незаконным гандлі зброяй, у пастаўкуз узбраенням "краінам-ізгоям".

Адзіная дарога Лукашэнку ў выпадку страты прэзыдэнцкай пасады — у Расею. У tym выпадку, калі яго можна будзе выкарыстоўваць як нейкі козыр у гульні з Беларусі, калі ён будзе мець палітычную вагу ў Беларусі і пасля сходу з прэзыдэнцкай пасады, Лукашэнка будзе патрэбны Маскве і на расейскай тэрыторыі.

Але прэзыдэнцкая пасада Лукашэнкі — гэта пытаныне ня толькі ягонага асабістага статусу. Гэта пытаныне стутусу звязаных з ім асобаў. У.Замяталін, У.Канаплёт, У.Навумаў, С.Посахаў, Ю.Сівакоў, В.Шэйман — гэта толькі маленская частка вяршыні айсбергу прэзыдэнтур, той вялікай групоўкі, прадстаўнікі якой у выніку сходу з прэзыдэнцкай пасады, Лукашэнка будзе патрэбны Маскве і на расейскай тэрыторыі.

Словы Лукашэнкі аб tym, што яго "апазыцыя хоча пасадзіць на кол" (такая заява мела месца напрэдадні прэзыдэнцкіх выбараў), сведчыць пра тое, што ня толькі ён лічыць прэзыдэнцкую пасаду гарантыйя асабістай бяспекі.

Прэзыдэнцкая пасада Лукашэнкі — гэта гарантыйя бяспекі і статусу прадстаўнікоў яго групоўкі. У выніку страты ўлады Лукашэнкам звязаныя з ім асобы рэзывуюць больш за яго: тых, хто запэцкаў сябе і захоча шукаць прытулку ў Расею, там, у адрозненіне ад іх патрона, нікто не чакае.

Вядома, кліенты Лукашэнкі маюць магчымасць атрымаць заступніцтва з боку прадстаўнікоў расейскага істэблішменту. Але такое становішча для іх — слызкае. У Расею існуюць, так бы мовіць, свае патрон-кліентныя ланцужкі, "цэпляі" месцы там разъмеркаваныя сярод "сваіх",

Лукашэнка вызначыць сабе пераемніка, толькі калі далейшае захаваныне ўлады ім самім стане немагчымым

ідзе жорсткая канкурэнцыя паміж "сваймі". "Беларускія інтарвэнты" там непажаданыя.

У Беларусі прадстаўнікі прэзыдэнтуры і іх сваякі добра ўладкаўліся. Тут — пасада, сувязі, маёмысць. У Расеі ж іх чакае невядомасць. А невядомасць паложае. Яны вельмі зацікаўлены ў захаваныні стутусу-кво і пасля 2006 г.

"Узбэцкі шлях правільны"

У сінегні 1994 г. у часе афіцыяльнага візиту ва ўзбекістан Лукашэнка заявіў: "Беларусь пойдзе ўзбэцкім шляхам, бо гэты шлях — правільны". Сапраўды, з пачатку 1995 г. паміж палітычнымі працэсамі у Беларусі і палітычнымі працэсамі ва ўзбекістане можна правесыці пэўную аналігію, хоць фармаваныне ў Беларусі жорсткага аўтарытарнага раз'язу адбылася больш павольнімі тэмпамі, чым гэта мела месца ў цэнтральнаазіяцкіх краінах СНД, напрыклад ва ўзбекістане. Можна правесыці, хаця і дастаткова ўмоўную, паралель паміж Узбекістанам ў 2002 г. і Беларусі ў 2006 г.

Іслам Карымаў кіруе краінай ужо 13 гадоў — з 1989 г., калі быў прызначаны першым сакратаром

падзеі ў нашай краіне будуць развязвівачца ў адпаведнасці з "узбэцкім шляхам". Беларусь будзе на першай краінай, дзе выкарысталі досьвед I.Карымаў.

У 1999 г. у Туркмэністане быў праведзены рэфэрэндум, і туркменскія выбарцы амаль аднаголосна выказаліся за тое, каб Сапармурат Ніязаў (туркмэнбашы) займаў прэзыдэнцкі пост пажыццёва.

У траўні 2002 г. прэзыдэнт Азэрбайджану Гейдар Алиев выказаў жаданыне балітавацца на прэзыдэнцкіх выбараў у 2003 г. Для яго, у выпадку ягонай перамогі (якая звязацца з вельмі імавернай), гэта будзе трэці прэзыдэнцкі тэрмін. Г.Алиев узначальваў Азэрбайджан з 1993 г. Тут таксама гаворка ідзе фактычна пра пажыццёва прэзыдэнцства (Г.Алиев 68 гадоў.)

Аналігічныя тэндэнцыі праглядаюцца і на прыкладзе Расеі. У пачатку 2002 г. старшыня верхняй палаты расейскага парламэнту Сяргей Міронав (прадстаўнік "піцерской каманды") выступіў з прапановай унісаненія праправак у Канстытуцыю РФ, згодна з якім тэрмін прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў будзе роўны 7 гадам (цифра — 5 гадоў). Матываваў сваю пропанову С.Міронава гэта жа, як съпі-

бяжкоў і бяспецы ў межаў. У цяперашніх умовах, калі мяжа граходзіць пад Смаленскам, не абавязкова, каб Беларусь была ворагам Расеі. Дастаткова, каб яна не была яе саюзнікам. Любы вакуум будзе адразу запоўнены.

Лукашэнка занадта ўцягнуўся ў "халодную вайну" з Захадам, каб мець нейкую прастору для палітычнага манэўру. Ён можа быць толькі праразейскім палітыкам.

Этапічныя тэндэнцыі праглядаюцца і на прыкладзе Расеі. У пачатку 2002 г. старшыня верхняй палаты расейскага парламэнту Сяргей Міронав (прадстаўнік "піцерской каманды") выступіў з пропановай унісаненія праправак у Канстытуцыю РФ, згодна з якім тэрмін прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў будзе роўны 7 гадам (цифра — 5 гадоў). Матываваў сваю пропанову С.Міронава гэта жа, як съпі-

бяжкоў і бяспецы ў межаў. У цяперашніх умовах, калі мяжа граходзіць пад Смаленскам, не абавязкова, каб Беларусь была ворагам Расеі. Дастаткова, каб яна не была яе саюзнікам. Любы вакуум будзе адразу запоўнены.

31 сінегні 1999 г. Б.Ельцын аб'явіў аб складаныні прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў і назваў кандыдатуру годнага, на яго думку, пераемніка — старшыні ўраду У.Пуціна. 26 сакавіка адбыўся першы тур прэзыдэнцкіх выбараў. Другога тура не спатрэбілася: калі 53% расейскіх выбараў, якія прынялі ўдзел у галасаванні, выказаліся ў падтрымку кандыдатуры У.Пуціна.

У крайнім выпадку, калі будзе відавочнай абсалютнай немагчымасці захаванына Лукашэнкам прэзыдэнцкай пасады, развязвіцё падзеі па такім сцэнары магчыма і ў Беларусі. У 2006 г. Лукашэнка можа называць кандыдатуру свайго, годнага, на яго думку, пераемніка і зрабіць спробу "прастуць" гэту кандыдатуру на прэзыдэнцкіх выбарах.

Пераемнік гарантуе

Пераемнікам для Лукашэнкі можа быць тая кандыдатура, якая гарантуе экспрэзыдэнту адпаведны статус, выкананыне ў адносінах да яго палажэння ў адпаведнага нарматыўнага акту: вялікай пэнсіі, жорсткай "прывізаніі" да курсу доляра, дзяржавай лецішча, ахова і транспарт.

Але, паўторым, "расейскі" сцэнар малаймаверны. Занадта шмат разоў Лукашэнка пераступаў цераз Канстытуцыю, законы, каб спадзявацца на тое, што яго статус як былога кіраўніка дзяржавы будзе абаронены адпаведным нарматыўным актам. Занадта шмат "палітычных справаў" мелі месца ў нашай краіне, занадта шмат людзей, вінаватыя ў якіх выклікае вялікія сумненіні, трапілі за турэмныя краты па яўнай указы "усенародна абраңага".

У выпадку, калі беларускія дэмакраты ня зробяць высноў з памылак мінўших палітычных кампаній, ім застанецца толькі наўзіць за ходам падзеі згодна з "узбэцкім шляхам" альбо "расейскім сцэнарам". Гэта — жорсткая праўда.

Яшчэ ў красавіку 1993 г. акаDEMік Георгі Арбатаў ("лідэр думак" расейскага істэблішменту) сфармуляваў пазыцыю, якую Расея павінна займаць у "беларускім пытанні": "Нацыянальныя інтарэсы Расеі паліягаюць перш за ўсё ў надзеянасці ўлады

Масква згодная на ўсё

Пагроза развязвіцца падзеяй ў Беларусі ў адпаведнасці з "узбэцкім шляхам" (наколькі гэта магчыма ва ўмовах хоць і ўсходніх, але ёўрапейскіх краін) уяўляе сябе і рэальнае. Калі на будучы паслабленыя палітычныя пазыцыі падтрымкай дыктатуры, маўзіц, нас у недалёкай будучыні чакае новы рэфэрэндум. Будзе вялікай памылкай лічыць, што Москва не дапусціць такога развязвіцца падзеі у Беларусі да хопоту Лукашэнку за руку.

Яшчэ ў красавіку 1993 г. акаDEMік Георгі Арбатаў ("лідэр думак" расейскага істэблішменту) сфармуляваў пазыцыю, якую Расея павінна займаць у "беларускім пытанні": "Нацыянальныя інтарэсы Расеі паліягаюць перш за ўсё ў надзеянасці ўлады

навіны за тыдзень

Чыгіра зноў судзяць

Новы "працэс Чыгіра" пачаўся 21 траўня ў судзе Фрунзенскага раёну Менску. Вядзе яго судзьдзя Натальля Варэнік. Цяпер колішняга прэм'єр-міністра вінаваціць у службовай нядбайнасці на пасадзе старшыні Белаграпрамбанку. Ён нібыта заключыў з часкай і канадзкай будаўнічымі фірмамі контракт, што нанесла дзяржаве ўрон больш як на мільёны даляраў. Вінаваціць яго і ва ўтойаваны даходу падчас працы кіраўніком прадстаўніцтва канцэрну "Гея" ў Маскве. Экс-прем'єр абавязкована падаў адставаніе. Наступнае пасяджэнне суду адбудзеца 27 траўня.

Кредытага паменее

Эўрапейскі банк рэканструкцыі і развязвіцца скарачае сваю дзеянасць ў Беларусі, бо ў краіне не адбываюцца палітычныя і эканамічныя рэформы. ЭБРР захавае свой невялікі партфэл пазыцыі будзе падтрымліваць невялікія прыватныя кампаніі, але забяспечыць пазыўкі ці інвестыцыі ў эканоміку краіны. Пачынаючы з 1991 г. банк выдаткаў Беларусі кредиты на агульную суму 200 млн., тады як краіны ўсходняй Еўропы і былога СССР атрымалі ад яго дапамогі на 10 млрд. ёура.

Мэрай нам не выбраць

Палата прадстаўнікоў разглядае праект рэформы мясцовага самакіравання. У ходзе яе дзяржавай ўлады будзе дэцэнтралізацца. Мясцовыя саветы атрымаюць частку функцый цэнтра, систэма мясцовага самакіравання вылучыцца са структуры дзяржавы ўніяга кіравання і д. Аднак праект не прадугледжвае прынцыпу выбарнасці кіраўнікоў мясцовай ўлады, зъмяшчае палаўнічне аб стварэнні дзяржавы ўніяга кіравання органу, адказнага за мясцовую самакіраваньне, і не дае рэгіёнам эканамічнай самастойнасці. Таму незалежныя эксперыты ацэньваюць яго крытычна.

Заявы Сойму КХП БНФ

19 траўня ў Менску адбыўся чарговы Сойм Кансэрватыўна-хрысьціянскай партыі БНФ. Ён прынёс дзівэе заявы. У першай рашуче асуджаеца стварэнне холдингу на базе літаратурна-мастацкіх выданняў і арганізацыйныя змены ў іх. Сыцвярджаецца, што гэта зьнішчэнне апошніх асяродкаў нацыянальной культуры, наступ на беларускія слова і ягоных носябітаў. Аўтары заяўленія заклікаюць беларускія грамадзства байкатаваць "расейскамаўную макулятуру і антыбеларускія выданні, што выкарыстоўваюць нашу мову", а выдаўцу, рэдактару і аўтару — больш перакладаць твораў замежнай літаратуры. Другая заява прысьвячана прыватизаціі беларускіх прадпрыемстваў, што разглядаецца як чарговы этап анексіі Беларусі Расеяй. Сябры КХП звязваюцца з народу з заклікам бараніць беларускую майстэрніцтва і

Як з Домам Марыянаў

Першыя публікацыі пра Дом Марыянаў мелі неабыякі разголос: у Лёндане тэлефанавалі занепакоенныя сітуацыяй беларусы Амэрыкі, Польшчы, Гішпаніі, Рәсей. Пачалі ісьці першыя лісты з Беларусі на ўзор, які друкавала "Наша Ніва".

Адказу ад афіцыйнага Ватыкану пакуль няма, і загад выселіць Беларускую Місію з Марыян Гаўзу застаецца на гэты час апошнім словам. Таму "Наша Ніва" заклікае чытчоў да далучыцца да актыў падтрымкі Марыян Гаўзу. Узоры лістоў, якія можна дасылаць на адрес Усходніх кангрэзаў Ватыкану, — тутака. Толькі не забудзьцеся прыпісаць пры канцы зваротны адрес — без яго пісъмы ня будзець мець вагі.

Нагадаем, што Дом Марыянаў у Лёндане — цэнтар беларускага жыцця ў Заходній Еўропе. Дом пабудаваны толькі на беларускія гроши, але адпісаны Ордэну Марыянаў. Тыя, у свой чарод, перадалі будынак Усходніх кангрэзаў Ватыкану. Цяпер Дом Марыя-

Гэтая гутарка былога галоўнага рэдактара "НН" Сяргея Дубаўца і аглядальніка "Белорускай деловай газеты" Аляксандра Фядуты запісвалася для радыё "Свабода". Яна працягвае дыскусію, распачатую публікацыямі ў папярэдніх нумарах "НН".

Радыё "Свабода": Сп.Фядута, у сваім артыкуле ў "ВДГ" вы папікае Сяргея Дубаўца тым, што ён выказаўся за дыялёт з уладаю (дачэ, на толькі і на столькі з Лукашэнкам) наконт захавання незалежнасці. Але, шчырая кажучы, дзіўна чуць такія прапрокі менавіта з вашых вуснаў. Вы ж заўсёды быў за дыялёт з уладаю.

Аляксандар Фядута

Аляксандар Фядута: Я не патріяко Сяргея Дубаўца тым, што ён выступае за дыялёт. Я задаю пытаньне: ці не запозна і сам сп.Дубавец, і наша інтэлігенцыя пачала гаварыць пра дыялёт? Чым дзялішоў час, тым больш непапраўных речай рабіў сп.Лукашэнка. Няўжо сп.Дубавец настолькі наўні, каб паверыць, што пасыль той тэмы, на якой апазыцыя вяла леташнюю прэзыдэнцкую кампанію, Аляксандар Лукашэнка паверыць, што зможа атрымаць ад гэтай апазыцыі якія-небудзь гарантыв?

Сяргей Дубаўец: Сітуацыю варта разглядаць эвалюцыйна. Раней дыялёт быў немагчымы, бо, прыўшоўшы да ўлады, Лукашэнка разбураў нейкія канстанты ў грамадстве, да якіх мы ўжо пачалі прызычайвацца. Мянючы сымболіку, ён замахваўся на тых рэчы, якія шмат для каго быў сівятым. Быў патрабны час, каб асэнсаваць, што адбываецца. Цяпер якраз і надышоў такі час асэнсавання.

Я меў на ўвазе не дыялёт, а спаборныя контакты з уладаю на яе поўлі. Што тычыцца гарантыв, то іх

нáя каму рамантаваць, і, паводле ангельскага закону, яго зібираюцца прадаваць. Усходнія кангрэзаў пакуль скhlejaca да таго, каб яго прадаць, а Беларускую Місію, якая там месьціцца, — зачыніць. Між тым, толькі дзякуючы Дому Марыянаў і Місіі дзеяньчай дзясяткі розных адукацый-

ных, дабрачынных і навуковых праектаў у Беларусі і ў дыяспары. "Наша Ніва" зівяртаецца да сваіх чытчоў з просьбай падтрымкі Марыян Гаўзу. Апрача "НН", зварот падтрымалі нью-ёрская газета "Беларус", менская газета "Голас Радзімы", а таксама "Беларускі Дайджэст".

Радыё "Свабода": Ці існуе ў сучасных беларускіх умовах супраечнасць паміж каштоўнасцямі культуры і незалежнасцю ды каштоўнасцямі дэмакратыі і рынку?

А.Ф.: Як тое ні сумна, абласлютызацыя аднонага ці другога прывядзе ці да кансервавіць рэжыму, ці да таго, што краіне давядзеніца аддаць частку свайго сувэрэнітэту. Но Аляксандар Лукашэнка здольны абараніць толькі адну форму сувэрэнітэту — гэта сувэрэнітэт уласнай бескантрольнасці. Ён няздольны разглядаць сувэрэнітэт як форму развязвіцца нацыі. Для яго не існуе нацыянальных каштоўнасцяў, для яго існуе толькі каштоўнасць улады. Той сувэрэнітэт, які ён абараняе, — гэта сувэрэнітэт асабістай, нічым не аблежаванай улады.

З другога боку, існуе небяспека, што збліжэнне з Расіяй прывядзе на толькі да страты сувэрэнітэту, але і да таго, што гэта страта стаНЕ незваротна. Альтэрнатываю ціперашняму рэжыму можа быць толькі зьяўленыне ў нашай краіне альтэрнатыўных фінансавых плыні.

А.Ф.: На гроши, што атрымлівае апазыцыя з Захаду, можна набыць шлайкі, але гэта не тых гроши, на якія можна прыйсці да ўлады.

Радыё "Свабода": Прыход расейскага капіталу для Беларусі — дабро ці зло? Ці прынісце ён дэмакратыю і рынковыя адносіны? Ці ія можа гэтасе прышэсце прывесці да далешнага зынічэння беларускай культуры і ўрэшце, магчымы, беларускай незалежнасці?

С.Д.: Нягледзячы на ўспышку размовы пра прыватызацыю, у візуальны Беларусі назіраецца цалкам адваротны пракэс, прыватызацыя прадпрыемстваў нават зынічніць. Няма нічога, што можна было б назваць прыватызацыяй. Ня бачу гэтаксама і прыходу расейскага капіталу. Расейскі капітал і на пойдзе ў Беларусь у цывілізаваным парадку.

А.Ф.: Няк я размаўляю з адным дастактава буйным расейскім бізнесменам. Ён сказаў мне: "Вялі-

Калі вы хочаце дапамагы ў справе ўратавання "Марыян Гаўзу", дасылайце лісты кіраўніку Кангрэзаўцы ўсходнім цэркве, кардыналу Ігнацыю Мусу Дауду. Ніжэй мы пропануем узор, які, падпісаўшы, можна адаспаць як індывідуальны ліст. Калі хочаце напісаць свой тэкст, да арыгіналу пажадана далаўчыць картоткую або ангельскую мовы.

Яго Эмінэнцыя Кардыналу Ігнацыю Мусу Дауду
Sua Eminenza Cardinale Ignace Moussa Daoud
Prefetto della Congregazione per le Chiese Orientali
00120 Città del Vaticano
Ватыкан

Вашая Эмінэнцыя!

Я з'яўляюся да Вас зь вялікай трывогай аб лёсі сусьветна вядомага беларускага духоўнага цэнтра — Беларускага католіцкага місіі ў Лёндане — і ўнія сэрца — "Марыян Гаўзу" з капліцай св.Апосталаў Пятра і Паўла.

"Марыян Гаўзу" — унікальная рэлігійная і культурная каштоўнасць для некалькіх пакаленій беларусаў. Асабліва вялікае значэнне для нас ён мае цяпер, калі Беларусь перажывае балочы пракэс палітычнай і рэлігійнай станаўленыя. Страна "Марыян Гаўзу" можа стаць непапраўнай шкодай для захавання ды развязвіцца беларускага духоўнага.

Вашая Эмінэнцыя, я спадзяюся на

Вашу мудрасць і дальнабачнасць у прыняцці канчатковага рашэння пра "Марыян Гаўзу" і веру ў кіраўніцтва Святога Духа ва ўсіх Вашых справах на карысць Святое Царквы і верных.

3 пашана...

Votre Éminence,

Avec une grande inquiétude, je m'adresse à vous pour attirer votre attention sur le sort du centre religieux belarussien, renommé dans le monde entier. C'est la Mission Catholique Belarussienne à Londres et son cœur — Marian House avec la chapelle des Saints Apôtres Pierre et Paul.

Pour plusieurs générations des belarusiens, Marian House représente une valeur religieuse et culturelle unique. Et c'est surtout maintenant, quand le Belarus traverse une période d'épreuve de son identité politique et religieuse, que le rôle de ce centre est inestimable. La perte de Marian House pourrait causer un dommage irréparable à la cause de préservation et de développement de la culture spirituelle belarussienne.

J'ai le ferme espoir, Votre Éminence, que votre décision finale sur Marian House sera preuve de vos sagesse et prévoyance, et je crois aux conseils de l'Esprit Saint dans tout ce que vous faites pour la Sainte Église et pour ses croyants.

Je vous prie d'agréer, Votre Éminence, l'assurance de mes sentiments dévoués.

Што гарантую дэмакратыю

нія. На жаль ці на шчасльце (хутчэй, на жаль), ніхто, акрамя расейцаў, не зібираецца зьяўляцца тут з грашымі. Г.з. зьяўленыне альтэрнатыўных фінансавых плыніяў робіць нас залежнымі ад Рәсей. Раёс — не ісціл дэмакраты, а сп. Пуцін — гэта зусім не Андрэй Сахараў, але выбар ня надта шырокі.

Мы выбіраем паміж грашымі, кантраляванымі Пуцінам, гэта значыцца расейскім, і той уладаю, якія падкантрольная Лукашэнку. Гэта складаны выбор, і я не зьдзіўлюся, калі Сяргей выберае яго, што выбіраю я.

С.Д.: Альтэрнатыўныя фінансавыя плыні магчымыя ня толькі з Рәсей. Сёняння ўся апазыцыя касцяціца пірамідальнай пірамідальнай. Каб стаць нармальным гаспадаром, траба ўсьведамляць, хто ты ёсць. І гэтае сама ўсьведамленыне і ёсць незалежнасць, а яго реалізацыя — дэмакратыя і рынок. Абласалты, каб стаць нармальным гаспадаром, траба ўсьведамляць, хто ты ёсць. І гэтае сама ўсьведамленыне і ёсць незалежнасць, а яго реалізацыя — дэмакратыя і рынок. Абласалты, каб стаць нармальным гаспадаром, траба ўсьведамляць, хто ты ёсць. І гэтае сама ўсьведамленыне і ёсць незалежнасць, а яго реалізацыя — дэмакратыя і рынок.

На вялікі жаль, расейцы сапраўды дагэтуль не разумеюць, што тут іншая краіна. Яны разумеюць, што тут іншы рэжым, што тут існуе пойны ўзровень нацыянальнай съядомасці, але ліца іх недастатковым, каб з'ім лічыцца. І гэта сапраўды самая вялікая небяспека.

Каб гэта быў не расейскі і не заходні, а тутайшыя фінансавыя плыні.

Пакуль наш бізнес не настolkі багаты, каб даваць на нешта акрамя падцяжак, тым ня менш за гэтым будучыні. Пошук сацыяльнай базы ў сябе ў краіне і выведзе нашу апазыцыю на тое палітычнае поле, на якім знаходзіцца цяпер улады.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

Беларускія бізнесмэны надта доўга спадзяваліся на ўладу і не разумеюць, што апрача ўсёго, хто будзе гэтым займацца, але я не могу сказаць, што яны здолеюць.

цара Сімёона

Палац у Сафіі заняла новая ўлада. Царская сям'я большую частку часу знаходзілася пад вартай у маёнтку Врана, але там таксама не было бяспечна. Расейскія салдаты прыходзілі ў парк і палівалі на фазанаў.

Харчаваныне, аднак, было нармальнае. Дзецым давалі ўрокі танца. Удзельнічаў у іх і падпружнік.

У восень 1945 г. Сімёону было восем год, і ён вельмі раўнаваў Марью Луізу. Неяк я развучваў зь ёй танга, а вы ж ведаецце, што гэта за танец — трэба быць бліжэй адно да аднаго, чым у вальсе. Цар скапіў мяне за рукаў, зачынгіў у суседні пакой, і пачаўся люты падушчны бой. Гэта быў цудоўны хлопчык. Наш Сімёонка... Часамі я зібіраў на пляцоўцы перад домамі гвардзейцаў на конях, ён выходзіў, салютаваў, я дакладаў, ён нас вітаў, а мы віталі яго: «Ваша Вялікасць!» Потым Дзімітар, адзін з маіх салдатаў, паказваў фокусы: даваў сваёй кабыле кавалак цукру, трывалыя яго ў зубах.

Паручнік Найдзёнаў выцірае

— У ліпені або ў жніўні 1945 г. яны ўзялі два вайсковыя грузавікі з закрытым кузавам і паехалі ў Царскую Быстрыцу. Яны сказаі царыцы Іаанні, што могуць вывезьці яе і дзяцей з Баўгарыі патаеннымі, толькі ім вядомымі дарагамі. Баяліся, што камуністы іх заб'юць. Царыца адмовілася.

Мы запыталі ў Сімёона, ці ведаі ягона маці пра лёс царской сям'і ў Рәсей.

— Ведала, — адказаў ён. — Але яна адмовілася.

— Не хацела ратаваць жыцьцё ўласных дзяцей?! Але ж вашага дзядзьку забілі, а цётку Еўдакію трымалі ў зняволені!

— Маці была жанчынай вялікага духу. Яна сказала гвардзейцам, што жонка баўгарскага цара ня можа ўпотайкі, у чужой віраты, акольнымі дарогамі ўцякаць са сваёй краіны. Яна была надзвычай съмелы, хоць і вельмі мяккі чалавек.

Выбаршчык Канстанцінаў

Цар Барыс III быў пахаваны ў Рыльскім манастыры, месцы, съвятым для баўтараў, як Ясная

Гара — для паліакаў. Цела цара было бальзамавана, а ягонае сэрца захоўвалася ў асобай урні.

Пасля камуністычнага перавароту ў верасні 1944 г. да царской магілы ў гарах Рылы нязменна прыходзілі людзі. Просты народ ве-рыў, што Барыс съвяты.

На Вялікдзень 1946 г. адбыўся аб дзяржаўным уладкаваніні.

— Я галасаваў упершыню ў жыцьці, — гаворыць Пётар Канстанцінаў. — Гэта была поўная пародыя. Я атрымаў толькі адзін бюлетэн, на якім было напісаны, што я за рэспубліку ў Баўтары. Нельга было ні галасаваць за манархію, ні выкінуць бюлетэн, бо за намі назіралі.

15 верасняня абвясцілі вынікі.

У нас па-ранейшаму жыве звычайнае права помсты: колькі тваіх блізкіх заб'е вораг, столькі ты, адзін да аднаго, мусіш забіць ягоных. Колькі камуністаў забілі фашисты, столькі фашисты, нават у маленечкіх вёсках, мусілі забіць камуністы

арыштанцкую, а нас з маці выгналі на гару. Вельмі часта я бачыў адтуль, як з каморы выводзілі людзей на расстрэл. Мне было 16 гадоў. Мусіць, яны плянівалі забіць і цара Сімёона з царыцай Іааннай, але Москварайа ім пачакаца. Яшчэ працягвалася вайна, баяліся рэакцыі саюзнікаў. Гэта ж былі дзіця і кабета, унук і дачка Віктара Эмануіла III, караля Італіі, які цяпер быў на баку саюзнікаў і другую дачку якога гітлераўцы зьнішчылі ў Асьвенцыме.

Элка Кляфкова — дачка царскага гвардзейца. Бацька, калі адчуў бяспеку — у 1989 годзе, — расказаў яе адну гісторыю. У ёй удзельнічалі чацвёра: Пётар Кляфкоў, Стэфан Бойдзэў, які сёняня жыве ў Францыі, і два іншыя гвардзейцы, прозвішчаны якіх спадарыня Элка ня ведае. Ніводзін ня здрадзіў.

92,7 працэнта выбаршчыкаў выкасаліся за адмену манархіі. Урад пастанавіў, што царыца Іаанна і яе дзеци мусіць неадкладна пакінуць краіну.

Царыца вырашыла ехаць у Эгіпэт, ба ейна бацька Віктар Эмануіл III пасля ўсталявання ў Італіі рэспублікі жыў у Александры. Яна магла ўзяць з сабой нешматлікую сувіту.

— Але майго бацькі яна не ўзяла, — кажа Рум'яна Бырдарава.

— Не ўзяла самага адданага чалавека, які 22 гады не адыхаў ад царской сям'і ні на крок. Гэта ж менавіта дзякуючы бацьку Іаанну выдалі за цара, бо ад ягона імя Бырдараву ўзьдзіў некалі свататца ў італьянскі двор.

— Напярэдадні ад'езду, уночы 15 верасняня, нас упітай прывезьлі да рэзыдэнцыі Враны, — апавядае Марыяна Сарафава, дачка царскага дыпламата, цётка якой

была дамай пры двары царыцы Іаанны. — Я была сярод дзяцей, якія з трох год гулялі з Сімёонам і Марыяй Луізай па выходных і ў час вакацыі. Мы моцна сябраўлі і не маглі не разьвітацца. Нас уяўлі праз чорны ход. Усе плакалі. Сімёон і Марыя Луіза пратэставалі, не хацелі зьяжджаць. Роспачнае развітанне, якога я не забуду да канца жыцьця.

Судзьдзя Спасаў

Судзьдзю Барысу Спасаву 91 год.

Цяпер ён прафэсар канстытуцыйнага права, а ў красавіку 1945 г. быў сакратаром баўгарскай Рады Міністраў, якая месцілася ў царскім палацы. Таксама ён выконваў абавязкі сакратара прэм'ер-міністра — спачатку Кімана Георгіева, а потым Георгія Дзімітрава, якія займалі кабінат Барыса III. Сакратар заняў кабінат на першым паверсе, які раней належаў расстрялянаму князю Кірылу.

Мы пытаем яго пра народныя суды, якія пасля вайны прыгаварылі да смерці 2570 чалавек:

— Навошта столкы асуджалі на смерць? Не было куды саджаци?

— Было, але мы не маглі адмоўца выконваць загад. Нам казалі асуджаць, мы і асуджалі. Было расстряляна шмат тых, хто заслугоўваў гэтага. Забойцаў, злачынцаў...

— Дзядзька Сімёона II Кірыл таксама быў забойцам?

— О-о, гэта быў такі гіцаль... Няма пра што казаць. Яго расстрялялі, бо ён быў князем, але ягона сястра Еўдакія выйшла з турмы і змагла пакінуць краіну.

Судзьдзя Спасаў дастае з шуфлядкі аркуш: «Пану прэм'ер-міністру, Еўдакіі Фэрдынандавай заява. Сафія. Прашу аб дазволе на выезд з краіны і пасяленне з былой царыцай Іааннай у Александры. Я маю намеру пераїдзіць Канстанцінопаль. З павагай, Еўдакія Фэрдынандава, 15.IX.1946 году».

— Адкуль у вас гэтая заява? — пытаецца мы ў сакратара.

— Паступіла ў канцылярыю, дык узяў сабе.

— Вы яе паказвалі камуністам?

— Не. А навошта? I так яе пусцілі.

— А калі б не?

— Вось яшчэ, трэба было галаву тлуміць прэм'ер-міністру! — абураеца судзьдзя Спасаў.

Невядомы машыніст

Цароў сям'я выяжджаў спэцыяльным цягніком, аднак ім не дазволілі сесіі ў вагоне ў Сафіі. Яны сели на станцыі Казічэнэ не падалёк ад сталіцы.

— Рантам перад турэцкай мяжой цягнік спыніўся! — расказвае Сімёон II. — Машыніст сказаў, што ён свайго цара за мяжу не павязэ. Ахова прывяла машыніста з Турцыі, і мы рушылі далей. З гэтага моманту я пачаў марыць пра вяртанне на радзіму.

Паводле *“Gazety Wyborczej”*

Заканчэнне будзе.

Сімёон, прэм'ер-міністар Баўгары

Нацыянальны дзяржаўны
гуманітарны ліцэй
імя Якуба Коласа
аб'яўляе прыём навучэнцаў на
I курс (8 кляса).

У ліцэі паглыблена вывучаюцца гісторыка-грамадзазнаўчыя дысцыпліны, мовы, літаратура, праве шэраг факультатываў. Навучанье — беларуская. Мова навучанья — беларуская. У ліцэі выкладаюць вядомыя навуковцы, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі, выдатнікі адукцыі Беларусі, выкладчыкі вышэйшай і першай катэгорый.

У ліцэі на конкурснай аснове прымаюцца тыя, хто паспяхова скончыў 7 клясу. Інтэрнату ліцэй

абітурыенты здаюць уступныя іспыты па беларускай мове (пісьмова), гісторыі Беларусі і замежнай мове (вусна+пісьмовы тэст), праходзяць экзаменаванне і сумоўе. Тэрміны у тупіх іспытаяў — з 28 траўня да 5 чэрвеня 2002 г. Дакументы (заява, мэдyczная даведка па форме 286, завераны пячаткай школы табэль паспяховасці за 7 клясу) прымаюцца да 27 траўня па адрасе: Менск, вул. Кірава, 21. Тэлефоны для даведак: 226-10-73, 227-32-77.

Кнігі поштай

Назва

ARCHE-Пачатак 2000, №7 "Слоўнік свабоды"	1500 р.
ARCHE-Пачатак 2000, №9 "Мэдыцына"	1500 р.
ARCHE-Пачатак 2001, №5 "Украінскі нумар"	3500 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №3	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №6	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №8	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2001, №4	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2001, №6	1000 р.

Цена

Vosatra Brama 0: Глебус Адам. "Post Scriptum". 176 с.	2600 р.
Vosatra Brama 1: Быкаў Васіль. "Пахаджане". 192 с. Кніга прыпавесьцяў, напісаныя за час побыту пісьменніка ў Фінляндіі і Нямеччыне	2600 р.
Vosatra Brama 3: Лукашук Аляксандар. "У фіялетавай ночы вугал крыла". 160 с. Кніга пра БССР 80-х. Працуячыя ў галоўнай партыйнай газэце "Звязда", аўтар шмат наўсяру ў паводзінамі вялікага і малога начальнства, а таксама звычайнага "гома светукаўши"	2600 р.
Vosatra Brama 5: Глебус Адам. "Браслаўская стыгмата". 192 с.	2600 р.
Новая кніга Адама Глебуса, якую склалі алавяданы апошніх гадоў	2600 р.

Беларускі палітычны сістэмізм і прэзыдэнцкія выбары 2001 г. 480 стар. Зборнік артыкулаў, падрыхтаваных аналітычнай групай (Менск) і Цэнтрам дэмакратыі ва Усходнім Еўропе (Варшава), пад рэд. Валер'я Булгакава

3000 р.

Беларускія маршы і песьні. 62 с. Зборнік патрэтычных песен з нотамі

Габрыэль Гарсія Маркес

Каханыне падчас халеры

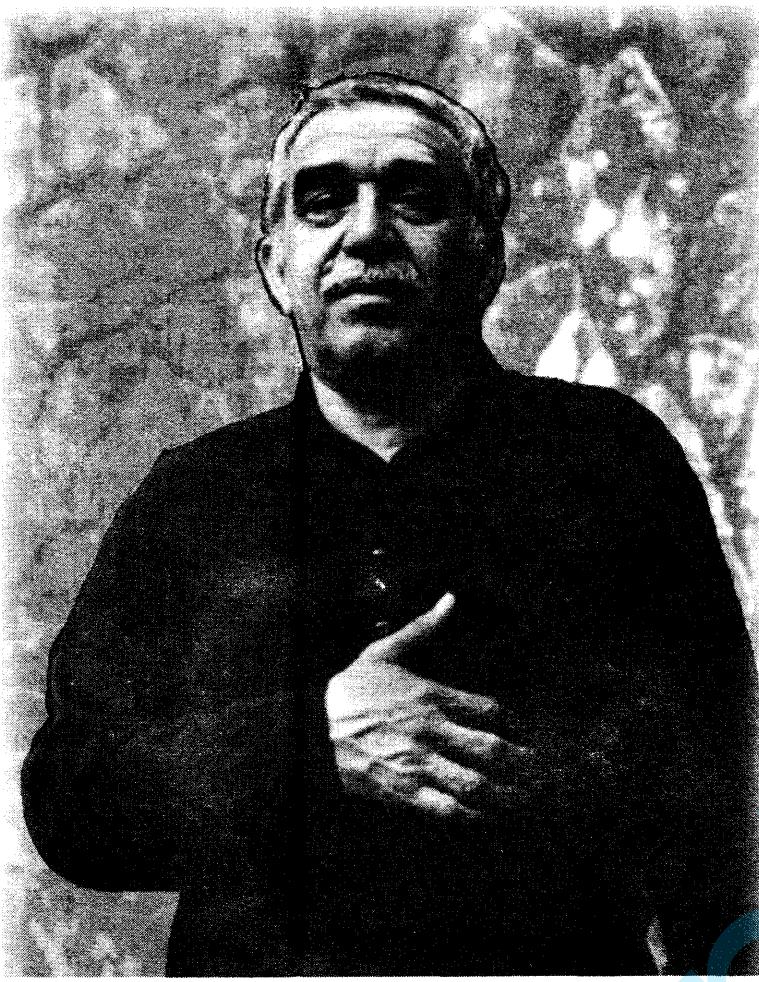
(урывак)

Фэрміна Даса апранула ядвабную сукенку з падоўжанай талій, каралі з натуральных парлінаў у шэсцьць доўгіх, але няроўных нітак і атласныя чаравікі на высокім абцасе, якія трымала для самых урачыстых выпадкаў: гады не дазвалялі ёй апранацца так бяз дай прычыны. Модны ўбор нібыта быў не да твару стаілай жанчыне, але ёй усё гэта пасавала: яна была высокай, яшчэ хударлавай і асаністай, на гнуткіх руках не было ніводной старэчай радзімкі, валасты, падстрыжаныя на ўзоруні шчакі, паблісквалі блакітам сталі. Адзінае, што засталося ў ёй ад вясельнага партрэту, — гэта вочы колеру съветлага мігдалю і ўласцівай ёй годнасці, а тое, што адымай узрост, кампенсавалася харектарам і руплівасцю. Яна пачувалася добра: часы жалезных гарсэтаў, сыцінугай талій і прыўзнятага хітрыкамі мадыстак азадку для яе мінулі. Свабоднае цела дыхала і было такім, якім было. Нават у семдзесят два гады.

Доктар Урбіна знайшоў яе за туалетным столікам: яна сядзела пад лягнотным стольным вэнтылятарам і якраз надзвалала капялюш-звон, аздоблены футрамі фіялкамі. Спальня была вялікая і съветная, над ангельскім ложкам ружавей тонкі полаг ад маскітаў, два адчыненых акны выходзілі ў зеляніну ўнутранага двара, адкуль чуцісь трывожныя галасы цыкадаў, аглушаных прадчуваньнем дажджу.

Апратак для мужа з тae пары, як яны вярнуліся з вясельнае вандруўкі, Фэрміна Даса падбірала ў адпаведнасці з надвор'ем і выпадкам, каб усё было напагато-ве, калі ён выйдзе з ваннага пакою. Яна не прыгадала, калі ўпершыню дапамагла яму апранацца і з якой пары цалкам апранала яго, і разумела, што спачатку рабіла гота па любові, а апошнія пяць гадоў так цi іначай зъмушаная была здайца яго-мін гардэробам, бо сам ён ужо гэтаму не даваў рады. Яны толькі што адзначылі залатое вясельле і ўжо не маглі жыць адно без аднаго альбо на думачь адно пра другога, іхная патрэба адно ў адным узмацнялася па меры наступу жорсткай старасці. Ні ёй, ні яна не маглі сказаць, на каханын альбо на практычнай звязкы тримаеца іх узаемная дапамога, але, кладучы руку на сэрца, яны ніколі не задавалі сабе гэтага пытання, бо абое лічылі за лепшае ігнараваць сапраўдны адказ. Яна паступова заўважыла няўпачунасць у мужавай хадзе, зъмешлівасць ягонага настрою, правалы памяці, а летась у яго зъявілася звычка енчыць падчас сну. Але яна ўспрыяла гэта не як беспамыковы знакі канчатковай іржы, а як шчаслівое вяртанье ў маленства. Тому яна не ставілася да яго як да старога зь мярзотным харектарам, а хутчэй як да саста-рэлага дзіцяці, і самападман быў для іх асьвятленнем зь нябесаў, бо ратаваў ад зънявагі ўзаемнага шкадаваньня.

Зусім іншым было б жыцьцё, калі б яны своечасова дазналіся, што нашмат лягчэй абыходзіць вялікія сямейныя катастрофы, чым здайца высівятыннем непрыемнай штодзённай драбязы. Але калі яны нечаму й навучыліся разам, дык гэта таму, што мудрасць прыходзіць да нас, калі яна ўжо нікому не патрэбная. Фэрміна Даса шмат гадоў запар цярпела, як стрэмку ў сэрцы, радиасне абуджэнне мужа на золку. Яна чаплялася за апошнія ніткі сну, каб не сутыкацца з но-

вым ранкам у прадчуваньні бяды, а ён расплющваў вочы зь няяннасцю немаўліці: кожны новы дзень быў яшчэ адным днём, які лёс прытраваў яму. Яна чула, як ён прачынаўся зь пеўнямі, і першай адзнакай жыцьця быў неавязковы кашаль, нібыта ён кашляў знарок, каб і яна прачнulaся. Затым яна чула ягонае бурчанье — маўляў, даводзіцца яе трывожыць, — калі ён шукаў навобмазак хатнія тапачкі, якія заўжды стаялі ля ложка. Яшчэ яна чула, як ён шоў у лазенку, таксама навомазак, у цемры. За гадзіну, што ён пасыля праводзіў у кабінэце, яна пасыльвала засніць, але крыва пазней зноўку чула яго: ён вяртаўся ў спальню апранацца, хоць і не ўключаў съвятла. Аднойчы, падчас салённае віктарыны, яго спыталі, як ён вызначае сябе самога, і ён нечакана адказаў: «Я чалавек, які апранаецца ў цемры». Яна чула яго і ведала, што ніводзін нібыта выпадковы шум на можа быць апраўданы непазбежнасцю, ён шумеў знарок, рабіў выгляд, як і яна, бо даўно ні спала. Ягоныя матывы былі празрыстыя: ён ніколі так не адчуваў патрэбу ў ёй, у тым жывым съвятле, якое яна заўжды выпраменівала, як у тых хвіліны патаемнай трывогі.

Наўрад ці кто спаў прыгажэй за яе — у позе грацыёзных скокаў, з далонью на лбе, — але таксама наўрад ці хто-колькве больш разъюшчаўся, як ёй заміналі адчуваць сябе ў съне, калі яна ўжо спала. Доктар Урбіна ведаў, што ёй замінае найменшы шоргат, і яна была гатовая аддзяцьці за тое, што можа кагосці аблівіаціць, — маўляў, паднялі яе да часна, на золку. Гэта настолькі ўвайшло ў звычку, што зредчас, калі яму насамрэч даводзілася шукать тапачкі навомазак, бо не знаходзіў іх на месцы, яна раптам гаварыла ў съне: «Учора ты пакінуў іх у лазенцы». І тут жа, сама прачнушыся ад уласнага голасу, злосна дадавала:

— У гэтым доме праста бяды — спаць не даюць.

У такіх выпадках яна раптоўна саскоквала на падлогу і ўключала съвятло бязь літасці да сябе ж, задаволеная перамогай на пачат-

аддалялася. Усе спробы памірышца за тры месяцы толькі раздзымулі полымя злосці. Ён не зьбираўся вяртацца, пакуль жонка не признае, што мыла ў лазенцы не было, а яна адмадулялася прымаць яго, покуль ён не падвердзіць, што съядома нахлусці, каб падзяекавацца зь яе.

Інцыдэнт, безумоўна, даў ім мажклівасць прыгадаць мнóstva іншых дробных сутычак, якія здараліся раней у цымяны перадзілкавы час. Адны крыўды чаплялі другія, занілі старыя душэўныя раны, якія нанава прыносілі боль, і або спужжаліся, бо адчай падвейда разумення: гэтуюлькі гадоў сүмеснага жыцьця адно што назапашвалі прыкрыя крыўды. Ён нават прапанаваў разам пайсыцы на споведзь да найсьвяцейшага арцыбіскупа, калі треба, каб у апошній інстанцыі сам Бог вырашыў, было мыла ў мыльніцы ці не. Тады яна, якія выдатна ўмелі стрымліваць сябе, страціла ўсякае самавалоданье, і з души вырываўся вокліч, які ўвайшоў у гісторыю:

— Гаўно твой вялебны арцыбіскуп!

Словы гэтая спарадзілі самыя неверагодныя чуткі і навекі ўвайшлі ў народную мову. Яна ўцяміла, што гэтым разам перайшла ўсякія межы, таму апярэдзіла рэакцыю мужа, заяўшы, што пераедзе адна ў стары бацькоўскі дом, які ўжо належыў ёй, хоць часова быў здадзены ў наём пад дзяржавынай канторы. І муж спахапіўся своечасова. У яго не хапіла мужнасці на тое, каб кінуць выклік ейнаму нястрымнаму харектару: ён саступіў. Ня ў тым сэнсе, каб пагадзіцца, што было, маўляў, мыла ў лазенцы, бо гэта было б звідзекам з праўды, а ў тым, каб жыць пад адным дахам, але ў асобных пакоях, не звяртаючыся адно да аднаго. Вось так і елі, выходзячы са становішча з такай зайдзроснай лоўкасцю, што навучыліся перадаваць даручэнны проста праз стол. Напрыклад, яны карысталіся прыходам дзіцей, якія і не здагадваліся, што бацькі не размайляюць між сабою.

У кабінэце, вядома, ванны не было, і новая формула іхных паводзін вырашыла ранишня канфлікты: цяпер ён мыўся пасыля падрхтоўкі да лекцыі і сапраўды імкнуўся не будзіць жонку. Часамі яны падыходзілі адначасова і па чарзе чысьцілі зубы перад сном. Праз чатыры месяцы ён лёг пачытаць у шлюбны ложак, пакуль жонка яшчэ была ў лазенцы, якія бывала раней, і раптам засніў. Яна легла побач даволі рэзка, каб ён прачнушыся і сышоў. Так і атрымалася, ён сапраўды прачнушыся, але замест таго, каб устаць, выключыў начін і зручнай уладкаваўся на падушы. Яна ўзяла яго за плячу і патрэсала, прыгадаўчи, што ён мусіць перайсьці ў кабінэт, але ён адчуў сябе так добра на роднай пярыне, што аддаў перавагу капітуляцы.

— Пакінь мяне, — сказаў ён, — так, было мыла.

Прыгадваючы той эпізод ужо на паваротцы да старасці, ні ён, ні яна не маглі паверыць, што ўсё гэта было, яны дзвіліся, але тая сварка была найстрашнейшай за паўстагодзізда сумеснага жыцьця і адзінай, якую выклікала ў іх жаданье здацца і пачаць жыцьцё па-іншаму. Нават у глыбокай і пакорлівай старасці яны засыцерагаліся прыгадаць той канфлікт, бо такія раны не загойваюцца цалкам, яны здольныя на новую пачаць крываваць.

Пераклаў з гішпанскай Карлас Шэрман

канстатацыі

Пра ЛІТАРАТУРУ, ТВОРЦАЎ, мастактва

Шмат што са створанага на зямлі насамрэч падслухана ці падгледжана.

Самы ўважлівы чытач — аўтар. Самы ўдзячны — таксама ён.

Мастакамі (нават тымі, што пішуць пра вайну) рухае настальгія. Развітаныне — вось матыў, і прадмет, і сродак!

У вялікіх мы часта шукаем толькі падверджаныя сваіх думак. Мы і вялікімі іх, бывае, прызнаём толькі за тое, што іхныя думкі супадаюць з нашымі.

Усе любяць гаварыць пра сябе. Каб падабаша людзям, трэба гаварыць пра іх. Але калі вы ня будзеце гаварыць пра сябе, аб вас ніхто не даведаецца.

Апалаляетыка — доля многіх. Толькі адзінкі ўздымаюцца да апалегіі.

Аднолькавая — помста кінутае жанчыны і помста неасцярожнага пакіджаючага творцы.

Сталучэнне рагчасасці і асьцярожнасці робіць мужчыну спарадзілым мужчынам. А вось спалучэнне нерағчасасці і неасцярожнасці робіць мужчыну пісменнікам.

Творчасць — гэта таемніца, якую творца толькі прыдушацца.

Некаторымі пісменнікамі рана пісаць. Ім іншэ траба чытаць.

Публіцыстыка і творчасць — сумішчальныя. А публіцыстыка і мастактва — не. Мастак дамагаецца сваіх мэтаў, не называючы іх.

Пляжка знайсць творцу, які б не падзяляў людзей паводле іх стаўленія да ягонае творчасці. Як і цяжка знайсці творцу, сэрца якога нельга было б заваліць пахавальнай ягонага дарбку.

Веліч мастака — гэта веліч ягонае рефлексіі, а не ягонае асобы.

Асобы ў вялікіх частца драбнюткія.

Блуд часам выклікае становічую рефлексію.

Трапнае ўвогуле съцверджаныне, што мастактва і надзвіннасць несумішальныя, гулюе сваю рачыю на самым прымітывным узоруні — на ўзоруні фальклёру.

Посьпех пераменіў. Ін заўёды съходзяць раней, чым самана вага, якую спароджае ў творцы.

Праблема многіх рэдактараў у тым, што яны самі — аўтары.

Антынатыкі таксама выдае крываю творчасцю. Гэта як...

Людзі, што захоўваюць кожны напісаны ім радок, занадта добра думаюць пра сябе.

Каб берагчы аўтограф, трэба ня быць знаёмым зь яго аўтарам.

Твор удалы тады, калі ён на некаторы час пазбаўлене насмагчыасці чытаць наступны.

Можна сказаць, але яшчэ трэба, каб пачулі. Тут два спосабы — аўтарытэт і гучнасць голасу.

Перакладчыкі часта больш віртуозна валодаюць сваім мовай, чым аўтары, якіх яны перакладаюць. У выніку мы нічога ні можамоў.

Камэнтатар прыгодаўца значнасць падзеі.

Няма такога актора, які б не хадеў стаць рэжысёрам. Але ня ўсе могуць. Хто ня можа, той кажа, што ня хоча.

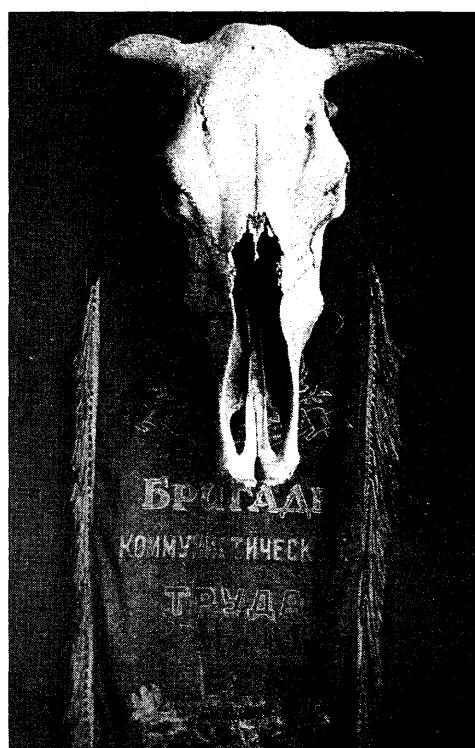
Па-за спектаклямі акторы граюць саміх сябе.

Сяргей Абламейка

Саюз нерушымы

Ад Граждана

Ва первых страках пішу Вам з агарчэн-
ням атнасцельна вапроса пра Граждана і
Сабаку. Вот Вы напячаталі стацыю "Гім-
кантструктар" ад імені быдта бы Граждана.

А дзе Сабака — верны друг і таварыш, можна сказаць, усяго чалавецтва? Эта — ва-первых. Ва-ўтарых, Граждан у стацы зусім не настаяшчы Граждан, як прадставіцель рабоча-красыцянскага народа, якім мы зьяўляемся ў нашай стране, а натуральная паддзелка!!! Што відаць з того, як ён вытварашчы вочы і разявіў рот на фотцы. К тому жа, усяго два зубы ў роце ў гэтага быдта бы Граждана. Значыць, выбілі п'янцы, як у няўстойчивага ціпа, у то ўрэма як толька адны ўстойчивыя Гражданы маюць права рашаць, які гімн нужан РБ, а які нільзя ні ў якім разе.

Вам, газэтыкам, ляпей было бы на ставіць сьпіцы ў калясінцы, а фарміраваць абшчэсцьценнену мненне, на кожнай страйніце напамінаючы, безъ якіх словаў гімн — ня гімн. Слава гэці такія: "Саюз нерушымы рэспублік свабодных сплаціла навекі вялікая Русь". Да словаў Купала-Колоса абрашчаща на стойць, бо калі бы яны былі жывыя на гэта ўрэма, дык хадзілі бы на міцніг і шэсці ў першых радах і разам з зубром крычалі б "Жыве Беларусь!"

Калі ёсё станеца так, як я хачу, будзе ўцьвярждзё очань прымініцельны гімн, а кагда яго будзе іспалняць аркестар, усе Гражданы будуць стаяць па стойцы "смірні", і я ў первую вочарадзь, а мой варны друг і спутнік жыўзін Сабака будзе выць ад радасці. Харошы будзе гімн, туды яму і дарога.

З камунісцічскім прыветам Віктару Шніпу —

Граждан з Баранавіч

Пане Граждане,

я Вам ніяка не мамаша і тым больш не драгая мамаша! І на трэба мне кончыкі пальцаў цалаваць, бо я Вас ведаю. Спачатку кончыкі пальцаў цалуеце, а пасля ў нас са стала відэльцы прападаюць. Хопіць мне аднаго, што Вы Віцэ-Шніпа любіце і шануеце. Хлапчук ён варты, каб за яго піць на толькі пачынаючы з польскіх Калядоў і сканчаючы рускім Вадохрышчам, а і цэлы год напрапалую, бо, як Вы ласкава зауважылі, ён хоць і тварам Лабэцька, але файнешы і швэндаецца толькі па фільгармоніях і па дзвечаках. Ну а тое, што ён цягнуцца да Лявы Тастога, да Маякоўскага і да сувязных мошчай у мэйзелей, то гэта, каюся, мой недагляд. І кричала я на яго, і на ноч міліцыянтам страшила, і дубчыкам па яго няшчаснай сьпінцы хадзіла, а ён гне сваё: "Буду сынам Янкі Купала!" Ну што мне з ім, паразытам, рабіць? А пра нерукаворны Віцэ памятнік я дайно ўжо і бяз Вас ведаю. У яго гэтых памятнікай, як у мяне на прыпеку пустых гаршкоў. І казала яму: я не рабіт гэтых нерукаворных памятнікай, бо да добра яны цябе не давядуць, а ён рабіць іх і рабіць. Но вось і даскаакуся хлапчук, і цяпер пра гэта ўсе ведаюць. Яму слава. А мене сълзы нечалавечаскія. Так што Вы, пане Граждане, са сваёй шадэурай "Шахерызадай" у поўным адрубоне, і не дачакацца Вам прэміі, а мне ад Вас адшліпі да панскі. А Віцэ-Шніпу Ваे бeraжыце, бо ён яшчэ ўсім нам прыгадзіца пры пастроеніні на вочную стаўку і нам ад яго будзе вялікая карысць ў смысле нерукаворнага памятніка, бо я ўжо жэншчына гадаваная і не прывычна, каб мяне называлі рознай там мамашай і тым больш дарагой мамашай. Я ж заўсёды

Ваша Маць

ЦЫТАТА ТЫДНЯ

Ды хто ж зауважыць?

"Шаноўныя чытачы!

Вы, відаць, звязалі ўвагу на тое, што апошнім часам "Лім" стаў выходзіць здвоенымі нумарамі. Гэта ўсё не ад добрага жыцця. Ціпер ствараецца холдзіць "Літаратура і мастацтва", які, магчыма, дазволіць выпраўвіць фінансавы становішча літаратурна-мастацкіх выданняў, і мы, пачынаючы з 1 ліпеня 2002 году, зноў станем выходзіць рэгулярна".

Лім №19 ад 17 траўня

Алесь Пісчманюк

Сталіна, маладзёны-лімонаўцы са злавеснымі нарукавымі павязкамі... Абапал дарогі стаўлю юнью піянізы ў чырвоных гальштуках з тонкаю зялёнаю стужкай.

Хлусны! Не быва тия курынная ножка, што ня любіць "савок" захраты, а Тайсана (шырэя яму дэйкі) — Product of USA for export to Russia: Tyson Foods, Inc., Springdale, AR72762 USA. Звязтайдзе ўсе скары толькі на гэты адраст!

Паважаныя аматары "адгачыну на прыродзе"! Калі ласка, ладыцы свае пікнікі не ў Куралатах, а, калі ніяма дзе, насупраць — побач з вайсковым складам (чы паркін абнесены калючым дротам). Месяц хопіць да ўсіх!!! Хрысьцін!

Аланінтанам П.С-ца! Пад сваім сакс-прыхильніць яны падводзяць маральнае апрадайнае, што маюць свободу выбару, але ва ўсіх іх выбар — без чаргі зайсы на размову з псыхатэрапістам. Бо ў прыродзе такога не існуе. Адась.

П.Севіярніцу пахадзіцце поспеху ў правільным сакс-накірунку, бо ўсім аланінтанам дужа баліць, што ён не такі, як яны. Адась **Беларусы** годна прайшли Чарнобыльскім шляхам ад гіл. Незалежнасці да Каstryчніцкай. Імітатары й згоднік зноў забочылі, пачвёрділі сваю белютную сутнасць.

Перавага ж той краіны, дзе цар клонацца аб краіне. Экл.5:8. "Я плю не для грошай" — сілвія Ляўсон з легендарнай "Мрояй". А з "NRM" дзеялі гроші! Пакрыўдзаны мазырчук

Сяргею Дубаўцу. Вашыя публікацыі і перадачы больш якіх ня ўражают. Жанчына вайхэрска-лёнайскага выгляду

Сладару Кроукіскі, птушкі бяз крылаў ня лётаюць! Ці ян час

выпрастасць спінку?

Сладару Дубавец, перабольшаны, называе беларусаў "на-чыя пастаў". Ня згадзен... але, парадайшы беларускіх піскі з сыціцайскай мафіі, ён меў рацоны! Паст-беларус, які николі ня здолеў "надрукавацца", бо не адолеў "мафію". Р.С. На грамфамію не хварюці.

Сяргею Дубаўцу, а ці не таму нацыйна пастаў пайсталі, што ў школках 2002 г. бел.літ. вывучала і здавала? Аль-Sid

Цікава, чым так замінаюць суполцы (рэгэсцінан, як вісьвестлілася) "Крывіцкая пагоня" гей? Сладары, вы ў цэнтральназўрэйскіх хоць?.. Цэнтральназўрэйец Пл

Дойніч мова вымірае (!), уса Эўропа паступова легалізуе ад-напольні шлюбы, а суполка ТБМ (?) заемнасцца перавыхаваннем?! гей?.. ЦЭ ПЛ (хлопец, якому сапраўды балюча за стан сучаснае БМ)

Беларус-ге! Ня траба ладзіць палемікі з "Крывіцкой пагоняй" — не звязтайдзе ўвагі на маленых (!!!) "дзмракатаў" (?!). ЦЭ. Шчыры беларус, які прагне дэмократыі сапраўднае, а не квазісюдніе (масальская-шандыбінскай?)...

кантакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

9 траўня ўшлі ў калёне дэмантранты: "саўкі" з транспарантам-заклікам "Аднавіць СССР", старыя НКВЕДысты з партрэтамі

канкакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне, геапалітыка, нацыянальная ідеалёгія, кансэрваторыяна рэзвалюцыя: www.gegaruch.org

Запрашаем у культурна-археалагічны летнік "Героі Паляты-ды". Лес, Заходняя Дзівіна, Святыя. Паліваныне на маманта. Т.: 215-84-09 (гучечары). Святланы

контакты

Балцкая тэма, дахрысціянскі сьевегляд, эўрапейскіе думаныне